

Lucafăru

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

UNIONEA SCRITORILOR
DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA
KALA DE LUCIFĂRU

DRUM EROIC

istoria construcției socialiste din țara noastră consacrată, din timp în timp, momente aniversare ale căror semnificații multiple și deosebite — conștient și sub raportul spațiului de existență cu mult mai vast, în atingere cu biografia, cu munca și viața tuturor generațiilor și formând în acest fel un orizont cât se poate de împedit și explicit al însuși destinului național. Reprezentă această și puterea, forța de a ne asuma pe planul conștiinței o realitate în miezul căreia trăim și gândim, după cum reprezintă și modul de a ne continua în perspectiva unei experiențe exemplificatoare. Împlinirea unui efort deosebit de la încheierea cooperativizării agriculturii este un astfel de moment care se constituie în singur intr-un capitol de istorie. Ni-l relevăm cu deosebire clară și sub raportul tuturor consecințelor sale de ordin politic, economic și social, cuvântarea secretarului general al partidului roșii în cadrul recentei plenare largă a Consiliului Național al Agriculturii, Industriei Alimentare, Silviculturii și Gospodăririi Apelor.

de-al XIII-lea Congres al partidului, precum și spiritul nou, edificator, pe care îl propune și îl consacra în toate domeniile cerința unei noi calități a muncii și vieții.

Prin Instituirea Medaliei Jubiliare, 25 de ani de la încheierea cooperativizării agriculturii în Republica Socialistă România, momentul aniversar trăit rămâne să consacre un drum eroic și glorios care-și dezvoltă în mod programatic perspectiva ca și virtuțile, trăsăturile în plan economic și social pe care politica partidului nostru le promovează și le susține permanent. În semn de omagiu și recunoștință pentru înfăptuirea neabătută a acestei politici, tovarășului Nicolae Ceaușescu i-a fost conferită Medalia Jubiliară. Se cinstește astfel o epocă, un destin eretic, exemplar. Și dobândește putere de simbol un act jubiliar care se constituie în memorie vie a întregii națiuni. Ne aflăm într-o etapă nouă, în care revoluția nu numai că nu s-a încheiat — sublinia secretarul general al partidului — dar pune noi cerințe, cere abnegație, o răspundere și mai mare, pentru că s'apropie exigențele, cresc uriașele cereri ale științei care trebuie cunoscute, însușite și aplicate. Trebuie să facem ca și în agricultură — așa cum se impune în toate celelalte sectoare — să păstrăm și să dezvoltăm puterile spiritului revoluționar în întreaga noastră activitate.

Bogăția experienței naționale, înfăptuirea și sprijinul vaste ale existenței, inclusiv ale celei culturale, ca și bogăția de ordin calitativ nou, superior, pe care ne-o relevă programul prezentei plenare, înfăptuirea și sprijinul și vitorului, în acel consens larg și edificator al unității de voință și acțiune, au, în cuvintele, în gândirea și activitatea secretarului general al partidului un permanent și trăsător sprijin.

Regăsim acest sentiment în tot ceea ce întreprindem, în tot ceea ce năzuim. Plenara Consiliului Național al Frontului Democratice și Unității Socialiste, cuvântarea pe care secretarul general al partidului a rostit-o în cadrul acestui reprezentativ forum evidențiază programul și hotărârile de a face totuși pentru îndeplinirea sarcinilor și obiectivelor stabilite de Congresul al XIII-lea al partidului, pentru edificarea unei noi națiuni a muncii și vieții. Într-o asemenea perspectivă se înscrie și hotărârea plenarei privind organizarea alegerilor pentru consiliile populare municipale, orășenești și comunale act democrație de amplă semnificație politică și socială.

Sintem în anul Conferinței Naționale a partidului, eveniment politic central pe care-l întărim și din perspectiva căruia eforturile muncii și creației cunosc altitudinilor noi, pe măsură.

Lucafăru

SUBLINIERI

Dulce Românie

Un adevăr indiscutabil este acela conform căruia fondul principal al culturii române a intrat în posesia datelor sale fundamentale, cuprinzându-se de rânduri rădăcini de spirit și putere nouă, revelatoare, pentru că generații și generații se poartă întru și crește la lumina unei înalte conștiințe patriotice și a unei identități pe măsură, capabilă să explice nu numai trecutul și prezentul ei și vitorul în tota complexitatea și dinamică sa. Congresul al IX-lea al partidului a marcat, evident, și întreg acest traseu al reconsiderării felului de a ne măsura și continua propriile rădăcini. Într-un scop al permanentei integrării și deschiderii spațiilor culturale și artistice care dau și esență și specific și profunzime sensibilității și gândirii contemporane. S-au deschis cât și orizonturi până atunci inerte și departate față de tezaurul de valori care adună veacuri de gândire și frământări de spirit și societate în cel mai înalt grad. O coordonată firească s-a dat de atunci înlăuntrul și însuși patrimoniului creației, mosteniri permanente care caracterizează înaintarea și dezvoltarea noastră în timp. O coordonată care este aceea a ideii de epopee și a epopeii înseși în care se constituie lupta, munca și creația poporului pentru afirmarea idealurilor de libertate socială și națională, ale independenței și suveranității. Crez adică și omniindente, formid și articulat în permanență ideea și sentimentul unității, edificiul acessteia la care a lăsat și lucrează, cu devoțiunea propriilor sale mijloace, și cultura. Ea, dimpreună cu istoria în care se cuprinde și pe care o relevă, ea, dimpreună cu lupta și

A. I. Zăinescu

Continuare în pag. a 2-a

DEALUL TEILOR

nici acum, cind scriu cu inima despre un vechi sat românesc, din unica și inegalabilă Vale a Almăjului, eu însumi fiind fiul unui sat din Banat, n-aș putea spune ce anume mă atrage și mă fascinează mai mult la Prilipeț. Să fie numele lui, care mă face să simt în nări, de pe-acum, mirosul florilor de tei? Căci, în limbajul locului, prilip înseamnă tei, iar în toponimie găsim denumirea Cracul cu Tei sau Dealul Teilor. Să fie, de vină? puterica personalitate a lui Ilie Suveți, încă tânăr președinte al cooperativei agricole de producție din Prilipeț?

Un răspuns la minut, în doi peri, ar fi incomplet și superficial. Pe măsură ce cunoști acest sat, care poate fi chiar Satul, vei vedea și vei simți că e tot mai greu de dat un răspuns complet, convingător, atotcuprinzător. Pentru că el este — parafrazându-l pe Blaga — mai mult decât un sat care poartă în nume mireasma florilor de tei. El este chiar satul românesc, în fertila epocă pe care o trăim. Acel univers care s-a redescoperit și s-a reclădit pe sine, cu fiecare nouă recoltă, care înseamnă de fapt însăși fertilitatea privită într-o nouă lumină, științific și umană în același timp, într-o perspectivă clară, optimistă, promițătoare de noi rodnicii.

Scrisem odată despre Ilie Suveți ca despre un țărân privind lucrul și încercând în viitor. Pe urmă a trebuit să-mi corectez și să-mi completez această afirmație. De fapt, întreg sat muncia, gîndea și privea în perspectiva unui viitor conturat cu clarviziune prin însuși conceptul de nouă revoluție agrară, elaborat și pro-

movat de secretarul general al partidului nostru. Deci, Ilie Suveți, — președintele — Pavel și Gheorghe Suveți, tată și fiu, amândoi mecanizatori la una din cele mai bune secții de la S.M.A. Bozovici, după cum susține directorul Gheorghe Năceș, Teofil, Pavel și Cornel Suveți, tată și fiu, de asemenea mecanizatori agricoli, dintre cei care depun o concretă mărturie despre cum au devenit înfloritoare dealurile și luncele. Așa am început să mă gândesc la Suveții din Prilipeț ca la Moromeții lui Marin Preda. Ca la o dinastie de țărani cu o identitate aparte, puternică, inconfundabilă, cu valoare de simbol pentru însuși țărânul român, în noile condiții istorice, cu noi idealuri și orizonturi umane. O dinastie simbolizând un nou destin al țărânului român.

Anul 1985 a fost declarat un an al recoltelor record. Adevăr rămas valabil doar pînă la noua recoltă, căci și 1986 a fost un an record, cu roade nemăintîlnite pe aceste locuri, greu previzibile cu numai cîțiva ani în urmă. Iar dacă îi adăugăm acum, cînd încă vine o boare răcoasă din spre Munții Almăjului sau din spre Munții Semenicului, dacă îi ascuți pe îndelete pe cooperatori din Prilipeț, își dai seama că stî și mai puțin despre oamenii acestui sat. Ei pot obține mai mult. Ei vor și trebuie să facă mai mult pentru belșugul lor și al țării. „Nici nu îndrăzneam, acum douăzeci și cinci de ani, să

Nicolae Sârbu

Continuare în pag. a 7-a

ATITUDINI

Investigarea poeziei

În așteptarea volumelor următoare, am recitit prima parte a lucrării lui Eugen Negrici, „Introducere în poezia contemporană”, aparută în Editura Cartea Românească, la sfîrșitul anului 1985. Autorul are în vedere o „definire a proceselor declanșate în ultimii ani în lăuntrul fenomenului poeziei românești” (s.n.). Dacă titlul nu include această ultimă specificație, provind ezitări în clasificarea tematică a cărții, omisiunea poate fi totuși justificată prin nivelul de generalizare la care se situează tipologia propusă. Raportat la acest nivel, chiar atribuindu-i „contemporană” putea lipsi din titlu, dat fiind și faptul că demersul criticului „ambiguitatea” sau excluderea determinărilor social-istorice”. Acceptăm cu rezervă calitatea de „introducere” (inițiere) a lucrării. Fără să abuzeze de termeni tehnici, criticul se adresează totuși unui cititor avizat, capabil să înțeleagă, de pildă, că „la nivelul complex al hipersemnului se execută o substituție a semnelor antonimice”, că „poetul propune o corelație de funcții-semn, adică un cod global, oricare ar fi stadiul particular al funcțiilor-semn din alcătuirea sau că, în cazul metonimiei, „o marcă înlocuiește semnul sau semnul înlocuiește una din marcele sale”. (Ultima aserțiune, preluată de la Eco, definește de fapt sinecdocha, adică o jumătate de metaforă. Aici am putea

nota și faptul că funcția metonimică sau metaforică a unei sintagme este uneori decisă de context; vezi Sklovski, exemplul „Măi cizmă!”). „Incorecerea de sistematizare” — cum se subintitulează volumul la care ne referim și cum se intitulează primul capitol al acestuia — dezvoltă de cele mai multe ori o „Nu simțim nici o plăcere recurgînd în operație de clasificare de mai jos”. Fie-ne îngăduit să ne îndoim de sinceritatea autorului, pentru că nu ne este îngăduit să-l bănuim de insensibilitate. Cînd îți propui să dezvolti o teorie în câteva tomuri, aplicînd-o celor mai valoroși reprezentanți ai poeziei noastre contemporane, pătrunzînd așadar în intimitatea unor texte seducătoare, poți s-o faci fără nici o plăcere? „Mărturisirea” trădează în fond dorința criticului de a se situa deasupra oricărei clasificări, ambția de a depăși „vanitatea clasificării”. Orice raționament implică operații taxinomice. Cu aproape un secol în urmă, un cunoscut critic literar francez considera că „scopul final al oricărei științe din lume este de a clasifica” și că „fiecare progres al științei este un progres sau o schimbare în clasificare”. Lingvistul danez Otto Jespersen a definit omul drept „ființa care clasifică”. Tudor Vianu spunea că „artele” sînt „rezultatul unei operații de clasificare aplicată asupra operelor concrete”. Putem regreta im-

Realitatea suverană

Cîtîm adeseori, și, firește, documentele de partid sînt acelea în care citim, că literatura este datoare să educe, să militeze, să fie pătrunsă de înalte idealuri umaniste. Sînt îndemnați, astfel, artiștii, scriitorii să reflecte tendințele vremii pe care o trăiesc și chiar, mai mult decît atât, să le exprime, pe cît posibil, plenar. Mi se cere, cu alte cuvinte, și mie ca, într-o carte sau alta, să afirm ceva, să nu mă opresc, adică, la respingerea, la repudiarea unor stări de lucruri repudiate de viața însăși, ci să și pro-mo-veg ceva; să contribuim, mai simplu și mai limpede spus, la victoria noii. Este cumva vreo cerință, vreo pre-ten-ție-deplasată asta, ceva ce n-ar fi compatibil cu statutul unui scriitor a-de-vă-rat?

Atunci cînd intru într-o pădure, ca să aplez la o metaforă frecvent utilizată, nu mă opresc, pierd în extaz, înalțea scorburilor și uscăturilor, nici nu admir, în exclusivitate, copacii falnici, cu coroane stufos desfășurate, ci caut, cu sat fără de voia mea, și copacii tineri, cei care vor însemna cîndva victoria pășii. Atunci cînd îmi povățuiesc copilul, cu buna credință de a-l deschide ochii spre mai tîrziu, nu mă rezum intruna la acel nu despotice, interdicție comodă și fără drept de apel, ci mă străduiesc, atît cît îmi stă în putință, să-l și explic de ce, ba chiar am datorită să-l mai arăt și cum. Pentru simplul motiv că cu porunci de tipul „Nurupel-florie-Nu-călcați-iarba” nu se săvîrșește și desăvîrșete educația unei generații. Or, a vedea pretutindeni, întodeuna, și copacii tineri,

înseamnă a descifra noul; iar a adăuga lui nu și pe cum înseamnă a afirma. În cazul asta, mai este vorba de vreo cerință, de vreo pre-ten-ție-deplasată, sau pur și simplu se află la mijloc o condiție pe care ar trebui să mi-o impun eu însumi, mereu?

Dacă cineva din afară mi-o impune cu adevărat, acel cineva este viața însăși; realitatea care mi-a dat naștere mie și care, tocmai din pricina asta, va trebui să dea naștere și cărților mele. În viața cea de toate zilele se dă neîntrerupt o luptă, aceea dintre nou și vechi, aceea dintre bine și rău, este o lege, o înfruntare mereu deschisă fără de care n-ar exista natură, societate, progres. Nu fac, așadar, decît să mă înscriu din viață, să-i dau, de bună seamă, și respectul cuvenit, atunci cînd, în paginile unei cărți, îl fac loc noului; cînd îl dau cărții, în întregul ei, un sens anumit, pe care viața însăși îl are și îl reclamă. Or, dacă-ți cere viața, realitatea suverană, ceva, de cele mai multe ori nu-ți mai rămîne decît să te supui; condus însă, întodeuna, fără întrerupere, de convingerea că nu vei avea decît de câștigat din asta.

Spuse de-a dreptul, așa, lucrurile par atît de simple, încît uneori te poți, pe bună dreptate, întreba: și atunci cine mă împiedică s-o și fac? de ce mă e nevoie de atîtea îndemnuri, și apeluri, și insistențe? Din păcate, mai există și piedici, mai există și temeri, în primul

Dumitru Matală

Continuare în pag. a 6-a

PREZENTA TINĂRULUI SCRITOR

Anotimpurile prieteniei

În Cumpenele (Editura Eminescu, 1985) Stelian Tabăras este preocupat de experiențele umane transmise genetic, de-lungul veacurilor prin acele reguli necrisite ale căror coduri rămîn desecifrabile doar instinctelor, intuiției. Ne aflăm în fața unei reconstituiri făcute la nivelul individului exponențial, Zamfir Amărășteanu, care, structural, se confundă cu însuși drumul unei așezate experiențe umane. Anticipat printr-un motto „Din cauza ochiului omului abna vede tot universul împărțit în hexagoane. Un singur lucru îl vede așa cum este, fagurele”, subiectul se întregeste cu mîgăla din imagini fragmentate, întîmplări și semnificații, aparent fără legătură, cititorului revenindu-i sarcina să „dea ce” între ele (expresie cu valoare magică pentru autor de vreme ce efortul intelectual este concentrat în descifrarea conexiunilor).

Pretextul romanesc îl constituie o dimineață de octombrie a anului 1960, în care se presupune că pustiul împuscat din gresălele de la Măiești, într-o acțiune militară din munții Leota îndreptată împotriva unor bande înarmate, ostile noului regim, ar fi fost Zamfir Amărășteanu. Naratorul selectează din multimea amintirilor evenimentele care au premers acestei date și pe cele ulterioare, înlocuind ca n-ur-o lecție la mareaică cu care scop final nu este cunoașterea prin virtute, ci descifrarea este intr-o om procentual animalic și cit cel spiritual (ecuație definită de doctorul Mavrogaeni, „complexul centaureului”, cu aplicație la cazul lanu Măiești: „Centaurul este chiar omul cu o latură animalică și cea spirituală”). Romanicler procedază așadar, socratic, preferînd adevărului descoperit prin experiență pe cel dobîndit prin mediație. Stelian Tabăras evocă un spațiu temporal marcat de evenimentele-jalon în conștiința căruia ele devin date imuabile. Supoziția se conturează tot din primele pagini prin rememorarea unei întîmplări legate de anii războiului. Din rămășițele unui bombardier german prăbușit în apropierea satului, localnicii iau aluminiul și fac din el „ulciuc de muls vacii”, „lighean pentru mălai”, „oală pentru pomeni”. Tiparul este mai vechi și îl relevă naratorul, cînd vasul-tipar va fi fost de mult pierdut, că trupul de femeie stilizată, imprimat pe o latură a lor în basorelief, semăna cu „un bulb de brîndușă cu brațele în formă de cruce”, este adîmca cu un model. „Dansatoarea din Tăuț”, aflat la Muzeul din Arad. Iată cum istoria revine mereu la tiparele ei, lasă a se înțelege autorul. De la considerarea comunității umane din Pietricica și Vîrturi, ca expresie directă a unui spațiu modelat după tiparele, atitudinea, organizarea socială și economică care-și multiplică formal o experiență a cărei semnificație s-a pierdut și pînă la înfăptuirea lui Zamfir Amărășteanu care vin „după haosul războiului și a celor ce le-a generat el, anume ca să readucă puțină ordine pămîntescă peste situațiile care s-au

iviri”, autorul nu compune un sistem stilistic, ci încearcă să sugereze necesitatea unei medii profunde asupra semnificațiilor experienței umanității, posibilitatea unică a unor mutații spre echilibrul spiritual. Transmisile lui Amărășteanu din subsolul prefecturii (unde fuse zidit de bună voie pentru a comunica informații exacte despre inamic), sfaturile lui, însemnările din jurnal sînt în fond un avertisment pentru omenirea care s-a abătut de la ordinea perfectă a naturii. Observațiile lui, în maniera lui Hesiod — Muncii și zile — sînt „Unele previziuni ale ruperii acestui lanț, dar și unele chie de refacere măcar a unor simbioze”. Ele se concentrează în descifrarea tainelor naturii, dar și naturii spiritului uman: „Mei cu seamă acum, iarna, aște-ți prietenii. Vara sufletele oricum sînt deschise, primăvara cu atît mai mult și s-ar putea să te înșeli asupra aproapelui, precum și acesta în privința tu”. Claustrarea sa voită este reeditarea, la dimensiune singulară și în cu totul alt scop, a unei experiențe similare făcută mai înainte de Alexandru Niculescu, urmare a neîncrederei generate, în rîndul specialiștilor la o sesiune de comunicări a Societății de științe medicale, de afirmația că omul poate trăi într-o pădure numai din ceea ce-i oferă aceasta. A doua claustrare imprimată similitudinile nabozel într-o vreme de cumpănă, fenomen pe care, în

Lucian Chișu

Continuare în pag. a 6-a

TINERTEA CLASICILOR

Fascinația lui Caragiale

În bună măsură, fascinația pe care și astăzi, după aproape un secol, o exercită asupra cititorului opera lui Caragiale, este datorată unui fenomen de inversie. Într-adevăr, esența comicului caragialian pare a sta, în fond, într-o fantastică inversare de roluri: în ficțiunile sale, excepția este ipostaziată drept regulă, prostia devine majoritară (O scrisoare pierdută), situațiile neobișnuite devin cotidiene (Telegram...), Este, în fond, o problemă de nuanțe: o trăsătură cu totul secundară a realității este ipostaziată, în chip fantastic, drept ax la unei lumi fictive care, astfel degradată, devine comică. Să subliniem, în treacăt, schematicismul simplist al atît de uzatele formule „Caragiale condamnă, înferează, bîcnieste vicilele societății vremii sale etc. etc.”. În fața publicului originar, efectul comic lusa nastere tocmai datorită distanței care despărțea croșii cretinoidi dar hitri ai farsei electorale și publicul din sală, căci încă nu s-a văzut sîrac cu duhul care să ridă de propria-limitare spirituală (ca să reținem, oricum invers, o faimoasă formulă socratică). Într-adevăr, realitatea românească de la sfîrșitul veacului al XIX-lea nu poate fi confundată, fără o oarecare doză de rea-voință, cu „realitatea” scenică a pieselor lui Caragiale; un popor alcătuit din de-salde Farfuridi și Brînzovenescu nu ar fi putut cititori România de astăzi, căci o asemenea lume este de-a dreptul non-funcțională, ireală... Într-un cuvînt, comicul caragialian nu este, în sensul propriu al termenului, realist. Avem de-a face, deci, cu o lume a Fantasticului comic, dar oeva-oeva realitate tot se întrevede dincolo de savant calculul joc comic. Nu este întîmplător faptul că în urmă cu un secol premiera Scrisorii pierdute a fost înfăptuită socio-cultural vorbind, aceeași constituie o măturie indiscutabilă că, pe undeva prin sală, se aflau și cîțiva ciraci de-al lui Catavencu... Ce-i drept, așa cum a dovedit istoria literară, acestia alcătuiau o gălăgioasă, dar în fond neglijabilă minoritate. Totuși, existența unei asemenea minorități agresive arată neîndoielnic că, dincolo de fantasticul comic, în opera lui Caragiale se întrezărește fundalul unui solid realism etic.

Ne apropiem, pas cu pas, de esența categorială a ficțiunii caragialiene: este vorba, deci, de o manifestare prin inversie a realismului fantastic de factură comică. Lucrul este mai evident în proza marelui nostru clasic.

Mihai Niculescu

Tudor Păcuraru

Continuare în pag. a 7-a

Continuare în pag. a 6-a

CRONICA LITERARA

ALEXANDRU GEORGE: «Dimineața devreme»

istoric literar fiind, Alexandru George este deprins cu misterul. Adevăratul sens și farmec al istoriei literare îl dă detectivismul și obligatoriu. Nu e de mirare că Alexandru George a tradus Povestiri crude și insolite ale lui Villiers de l'Isle-Adam sau a scris *Simple întâmplări cu sensul la urmă*.

Dimineața devreme este titlul ultimei cărți a lui Alexandru George, urmat imediat de precizarea „roman”, desigur, că „E vorba în ea de o vacanță în care sînt părăsiți Bucureștii pentru o stațiune vichigiană și bălneală în același timp, unde schimbarea de mediu, de peisaj, de climat dă proporții noi senzațiilor și emoțiilor cotidiene. Dacă adăugăm că „eroul” romanului e un copil abia trecut de zece ani și că el comunică de preferință cu persoane de aceeași vîrstă, întîrîm aspectul de roman de atmosferă al *Dimineața devreme*. Stratul cel mai interesant de observații inserat de carte este cel privind contactul direct cu realitatea. Orice copil descoperă lumea, cu atât mai mult un copil venit din București într-o localitate invadată de natură, trăind sub presiunea ei.

Eroul se întîlneste cu Spiridon, mai mic și dornic de companie desigur băștină, cu Coty, coștumulat mai mare, cu însușitul țigului, Mielu Traian, cu colegul evreu terorizat de ceva se nu se vede, dar plutește în aer, cu copiii refugiați polonezi. Între acești copii se stabilește o legătură imediată și complexă. Principalul interes al *Dimineața devreme* vine din surprinderea atentă, precisă, a reacțiilor infantile, a comunicărilor sufletești. Romanul are deci un fond și un adevăr psihologic, iar această substanță permite autorului un sfîrșit estetic credibil și demn de atenție. Alexandru George înțelege că un copil nu e o curiozitate, ceva care trebuie să devină „marc” pentru a fi luat în considerație, ci o ființă la fel de socială ca și maturii, capabilă de a trăi într-o lume de raporturi etajate și subtile. Interesul celor maturi, acceptat cu o distanțare fie pasivă, fie curioasă, fie marcată de semne de întrebare, Autorul nu-l chiar de ironie, este însoțit în perma-

nență de un alt univers la fel de consistent și de puternic. Asta spune în primul rînd *Dimineața devreme* proiectînd psihologiceste ca niște gîzări în paginile romanului pe fragilită, imaturitate și improvizabilității copilului. E o lume secretă, care are pasiunea necunoscutului, o inocență conjurată continuă, care se desfășoară după regulile ei, în a cărei descriere economică, dar cu miez, se complăce prozatorul. În *Dimineața devreme*, ecourile „evenimentelor” maiore războiului prin asaltarea la chioscul de ziare a știrilor despre război, prin apariția copiilor polonezi în localitate, prin problema Raul, care nu circula decît noaptea de frica bătașilor. Copiii sînt desenați cu precizie și acuratețe, ca individualități bine precizate, distincte, cu o lipsă de insistență care susține cursul „narativului”.

Mai consistent decît parea se desenează micul Spiridon, exponent al altel lumi: neburcose, tene, după cum și Mișu Traian, alt provincial, în linile portretului cărui descoperim liniile clasice ale inconfornistului, sau însurșutul. Contipantă este și grila întregii cărți: „eroul” principal, copilul bucureștean care descoperă Pucioasa, este un intelectual, ocaz de vrea să însemne în cazul de față că are viciul lecturii. El citește romane de acțiune cu sportmenți americani angajați în întreprinderi detectivice și cărți cu eroi indieni și cow-boy. În plus, vede și filme pe aceeași temă și pe multe altele. Viața lui se compune din lecturi intrerupte de obligații sociale mărunte, care-l pun în contact cu realitatea. Aceasta este confruntată mereu cu universul lecturilor și al filmelor, care devin criteriul major al aprecierii acțiunii. Pe scurt, află la o vîrstă în care minunile nu s-au terminat și în care ele sînt amplificate de lecturi exotizante și palpabile, începe să intre în contact cu realitatea majoră, cea a oamenilor maturi: începe războiul și cartea s-ar putea numi, cu o expresie scoasă din ea: „ultimile zile de vacanță și primele zile de război”. Acest război nu are încă o înfățișare atroce. Autorul nici nu-l propune să ni-l prezinte ca atare. El

este constituit din zvonurile despre declanșarea lui, din știrile din gazete, din comentariile strategice improvizate, din comentariile intrajorale ale tînărului Raul, care stie ce în sosmna războiului Varșoviei, dintr-un exercițiu civil de adăpostire cu o mască de gaze, etc. Totul este adevărat, are parfum de epocă, fiind mai memorialistică, o „amintire din copilărie”, dar problematică în stilul micului erou care examinează mereu cele ce vede cu funcție de cele citite, surprins mereu de contradicția dintre realitate și imaginea prin care crede că trebuie să și-o asume. Subtema părții „romane” a cărții, care devine tema vizibilă în comentariile finale ale cărții lui Alexandru George: difuzi autor, războiul este dizolvat în peste tot „Eroul” *Dimineața devreme* intră în contact direct cu viața, dar vine cu toată încadrarea sa de idei însușite din cărți. El supra-moreu unei realități de coaliță, lăsîndu-se fatalmente solicitat de amintirea dar abandonîndu-se în căutarea ei. Nu este un număr o chestiune a copilului setos de lecturi mai mult sau mai puțin clandestine. Cartea divulăză nostalgia unei realități însușite fără grile. Multe urile capitolelor, nicei uverturi pregătitoare, semnalizează constant cititorului că dincolo de simțul conștient, „eroul” are un alt univers. Unul din motto-uri (scos din Stendhal, *Măstărea din Parma*), înfățișează războiul cu lipsa lui de logică și eroism sablon, inscriindu-se tot în delectarea somnării unei alte fete a realității, decît ne-o lasă pășimile care îl industrializează epoca și război. La rîndul său, și cu o înșirare detectabilă, Alexandru George ne pune problemele pe care le-a mai pus altădată și Camil Petrescu, în legătură cu priza asupra realității. Pentru eroul lui Alexandru George, care și pentru autor, războiul rămîne dizolvat în aco. Opica asupra fenomenelor ar fi deci relativă. Dar, față de Camil Petrescu, nu este împede dată relativizarea depinde numai de diferența dintre subiect și poziția rol față de obiect sau și de numărul de zile întinse mereu care acestuia le dau. Ne referim în primul rînd la lecturi, dar și la prețedecăți, la absolutizarea propriului unghi de receptare adevăratei existenței. Pentru că băiatul din *Dimineața devreme* este de două ori handicapat în încercarea de a-și asuma realitățile; o dată cu bagajul lecturilor, dar dincolo de ele și mai mult decît atât de o optică care-l ține la distanță de Spiridon și de mediul lui. De altfel, din acest punct de vedere provincialul Spiridon, neînsemnat, este cheia romanului lui Alexandru George, iar autorul are această intuiție cînd insistă pe detașarea personajului care-l conferă și o superioaritate pe care mai vîrstnicul bucureștean o înțelege mai tîrziu sau în orice caz își dă seama de existența ei. Dar, din păcate pentru dilema cărții — lucru lesne de explicat — nu Spiridon că a fost eroul ei central.

Capabil de a scrie în registrul literaturii pe care o parodiază, romanul polițist *Excentric Club*, de a susține registrul sobru al unei proze de sigură observație socială și psihologică, Alexandru George a scris o proză incitantă sub raport intelectual, dar mai ales seducătoare pentru că în ea copiii sînt maturi față a renunța deloc la trăsăturile vîrstii. Cu toate prezentile ei de dubitate înaltă cartea rezistă prin caracterul ei de „amintire din copilărie”.

M. Ungheanu

VIATA CĂRILOR

PROZĂ

DULCEA PASĂRE A COPILĂRIEI

Este aproape un loc comun a spune că literatura pentru copii se scrie foarte greu. El trebuie, totuși, repetat dată fiind puțina atenție pe care critica o acordă acestei chestiuni deosebit de serioase. Evident că și slaba calitate a unei mari părți dintre cărțile destinate acestei vîrste constituie un argument puternic al atitudinii amintite. Dar nu e mai puțin adevărată nici observația că există o anumită inapetență a criticii actuale — reflex, probabil, al ierarhizărilor inadecvate — față de acest spațiu literar, cu un relief deloc monoton.

Asumîndu-și riscurile unei atare întreprinderi, Florin Pietreanu, autor, pînă acum, al unui volum de versuri, *Apărarea lui Socrate*, adunînd poeme fin caligrafiate, meditații asupra condiției umane, ne oferă *Pasărea de argint* (Editura Ion Creangă, 1987), un mic roman dedicat școlii. Acțiunea cărții se petrece, în cea mai mare parte, în Constanța și are ca eroi pe cîțiva elevi — fete și băieți — „prînși” într-o palpitantă aventură, din care vor ieși cu o experiență ce le va marca, desigur, viitoarea personalitate.

Prima calitate a cărții rezidă în ingeniozitatea

tramei. Autorul stie că, pentru a capta atenția micilor cititori, trebuie să imagineze o acțiune palpitantă, cu momente de suspans atent dozate, astfel încît lectorul, aliat la vîrsta tuturor posibilităților, să se confunde cu eroii cărții, închipuindu-se reactionînd în situații similare. Autorul reusește această performanță, conducînd cu mină sigură, pe mai mult planuri, o naratiune spectaculoasă, cu dese răsturnări de situație, care îl solicită pe tinerii detectivi să-și probeze inventivitatea, discernămintul, calitatea construcțiilor dobindite în școlii și prin lecturi. George, Mihai, Ionică, Dora, Nicoleta, Anca și ceilalți membri ai grupului „Pasărea de argint” se comportă la înălțimea situațiilor în care îi pune autorul, sînt inteligenți și cultivati, ingenioși și dezinvolți, maturi în gîndire și în faționarea și aplicarea modelelor de acțiune. Pericolul didacticismului, gata să se însinueze datorită caracterului exemplar al personajelor este însă evitat de către autor. El însuși profesor, asemeni unuia dintre personajele cărții, Florin Pietreanu cunoaște din experiența psihologia vîrstei și a copilăriei ce este a copilăriei, fie ea și la grădinițe dinpre adolescență. Eroii sînt rîmîn, toți, copii, cu naivitățile și candorii firești, cu plăcerea jocului și a jocii. Versimilitatea psihologilor și a comportamentelor constituie, deci, o altă calitate a cărții lui Florin Pietreanu.

În afara didacticismului prea apăsător, un alt pericol potențial planează asupra cărților dedicate vîrstei infantile. Este vorba de limbajul personajelor, de lexicul folosit de călătorele dialogurilor. Nu de puține ori, autorii de literatură pentru copii cad în căsuța coplăririi (asemenia părinților care trunchiază cuvintele cînd vorbesc cu propria odrăslă, crezînd că astfel se fac mai bine înțeleși) fie în același prețiozități, pînă și în personalitate și vorbesc, după fabricarea de neologisme, în limba Florin Pietreanu reusește să respecte firescul, cunoaște, la sursă, fermecătorul jargon al elevilor și îl folosește, fără a aluneca în exces, cu măsură și bun gust.

Abstența didacticismului nu înseamnă însă și eludarea caracterului instructiv-educativ. Pusi, unori, în situații limitate, în care se pot doborî, tinerii știu alegea între bine și rău, între frumos și urît, între potrivit și nepotrivit. Anoi, cunoștințele lor teoretice sînt mereu validate în practică, mod de a spune, subtextual, că școala este, într-adevăr, o școală pentru viață.

Valentin F. Mihăescu

poante, a hazului (fie el, cum s-a observat, și de neaz).

Nu aceasta e, însă, situația în *Numele Jocului*: roman (desi încă iute ca naratiune și amintind de fuga la conștient a scriitorului, Mihai Filid) întărit, totuși între liniile definiției sale, iubind, și, așa zice, canonul. Subiectul romanului va fi așadar simplu: inginerul Mircea Gereanu dînt-o mare unitate industrială și ridicat de mîlție în urma unor denunțuri inoventive, omul, un profesionist, temeinic, și mare, cu toate unele obscurități biografice fiind de toată mîna, ale insului din normă. Desi ipotezele referitoare la caz sînt, în colectiv, împărțite, personalul nu reacționează, masinatuna pornită își va apăra așadar în continuare, sever, culisele. Încearcă însă să descurce sforțile tînărului inginer Aron. Dar ancheta sa, oricum biziută pe premise afective, dezordonată din start, e împiedicată de indecizii, de reacțiile spontane specifice vîrstei eroului, de capriciile întîmplării. Se va căuta chiar stăvilirea ei prin dîrfitate, inginerul e astfel bătut trăsnic de necunoscut, știu așa a nu mărturisii în instanță. Dar limpezirea afeerii e început și cititorul e lăsat să nădăduiască într-o încheiere yerlică. Pînă aici așadar tema romanului e tema lucrării conștiinței insulare, a individului singur, în mișcarea mai largă — difuză și, unori, contradictorie, măcinată de jocul de conștiință — a conștiinței — a conștiinței, neîntregindu-și-se deplin (din pricina, se înțelege, a unor diferențe de structurare) nici n-o poate refuza pe de-a-ntreuz, menirea conștiinței individuale e a-și găsi identitatea, în aceste privit (susperază autorul) în sinteza. Răspunsul dozoază foarte nimerit, în acest proces, între elementul emoțional și cel al moralei obstetice, e ajutat aici de un simț al globalului și nu cedează, de draul efectului senzational, exceselor (cu toate că satiric se simte încă în pagini). Și îl mai ajută, în această oră, ceva: gîndul dobindit încă din vremea practicii prozei (scurte) pentru concretiza vîrstei, pentru palpită și vibrația imediatului, a faptului cel de toate zilele, cald, aprăolat.

A. I. Brumar

*) Eduard Huidan: „Numele Jocului”, Editura „Cartea Românească”, 1986.

NUMELE CONȘTIINȚEI

EDUARD HUIDAN

Numele Jocului

Ediția Românească

Numele Jocului (Editura Cartea Românească, 1986) e a treia carte a brașovenului Eduard Huidan și, cu *Linia* (1984), al doilea roman al scriitorului — specie pe care, se vede bine acum, el a urmat-o. Nici măcar proza aceea scurată a începutului, dezinvolată, deosebit de destul de gazetească în expresie, necăută, incisivă adesea, cu dîntele satirei împintat bine acolo, încheiată cînd se putea, într-un aer epicului lipsit, nici încordările, energia care să-l poarte oricît de departe; constanța numai, a aceluia, e, ce-i drept, bruscată, desăfăcută din te miri ce, construcția (ei place mereu să se mențină întreagă) se clatină și ea își va scurta deodată urcarea la vreo chemare seducătoare a

Dulce Românie

Urmare din pag. 1

munca pe care se întemeiază și de la care se înșiră este asociată și matricea acestei epopei, undă el vie de rezonanță, chipul în care luăm act de noi, de toate înfăptuirile și proiectele noastre ca și de toate ce ne frămîntă în lumea unor nădădii și hotărîri mai noi, în lumea acestor mereu mai dinamice și mai prodigiale și mai prezente în viața noastră. Numai această povorului pe care îl slujim. Acel strigăt de tinerete, entuziasm și clocotit al poetului — *dulce Românie* — adună istorie și ființă de veacuri în el, este testamentul pe care îl simțea și căruia îi se consacra, prefăcînd într-un fel însăși devenirea literaturii și artei românești, nobila profesiune de credință a creației, devoțiunea ei plină de har și energie vitală, mereu proaspătă și înălțătoare pentru pămîntul și cerul de care se spîrșină și pentru care patria și poporul sînt de necesități. Numai această anelare, azi, o idee și un sentiment ce ne invocă marile atitudini și ne explică sub semnul marilor îndatoriri și răspunderi cu care se legitimează creația. *Eminescu* cînd scria *Ce-i doresc eu tie, dulce Românie*, săvîrșea un act de consacrare a misiunii nobile, epice a culturii și artei.

În sărbătorim în fiecare an, și iarăși va veni, pe cel care, print-o sintaxă a propriei creații, s-a numit și se va numi cît veacurile *Luceafărul poeziei românești*. Dar nu numai al poeziei, ci și al stărilor de spirit pe care cultura și arta o edifică în timp și prin generații, căci el ține arcul de curcubeu ce adună

și lează întreaga roștie a limbii și sufletului românesc. El sărbătorim moștenindu-l, citindu-l și recitindu-l, învățîndu-l neîntreprind, pe cit de mult urcă în timp, pe atît se dezvăluie mai tare și ne-a fost dat, nouă, ca în anii ce al călătorește o epocă să ne apropiem de întreaga edificie interioară să ne beneficiem de atît de vastă întindere a creației și activității cărora li s-a dedicat.

În moștenim de aceea cu mult mai complex și mai lămuritor decît în toate timpurile de pînă acum și aceasta este poate una dintre cele mai prezente și mai relevante coincidențe: faptul că acei *dulce Românie* scris și roștit de geniu a devenit și capătul de unghi din care fondul principal al culturii române s-a deschișă spre esența izvoarelor și adevărilor sale, într-un consens pe care în epoca noastră un evanion român n-ai este în stare să-l realizeze. Congresul al IX-lea al partidului l-a realizat ca ne o deplină și vastă operă istorică. Ideea și sentimentul de epocă cu care secretarul general al partidului definișă lupta și munca poporului și prin care analiza de fapt întregul trecut înaintea prezentului și viitorului destăinînd tîrziul națiunii, consună cu mereu nouăta și mereu proaspătă profesiune de credință artistică — și nu numai atât — prin care a trecut și trece sufletul creației: *Ce-i doresc eu tie, dulce Românie*.

Un Luceafăr viiu luminează mereu litera și spiritul dulcei Români și de la razele ei se aprind, se văd și se rostesc pe mai departe toate cuvintele și toate faptele, toate citirile limbii române.

Rănescu din aglita viață socială și politică a colțului de Românie din care și-a croit preșterii unvers romanesc: Aradul și Banatul. Nasc și în Banat romanicii!

Au fost odată ca niciodată și titlul unui roman de Mircea Constantinescu. Calitatea de observator și de scriitor a lui Constantinescu se regăsește și în această carte de atmosferă, în linia romanțelor sale anterioare. Încă de timpuriu, Constantinescu s-a constituit lent nu numai o bibliografie bogată, dar și o fizionomie scriitoricească bine definită.

Ediția *Cartea Românească* a tipărit partea a doua și ultima a *Vieții lui Titu Malerescu* de Z. Ornea, mai scurtă decît ar fi fost de așteptat în raport cu primul volum. Abia acum cînd circula *Vieții lui Titu Malerescu* a fost încheiat, cartea poate fi judecată în adevărata lumină.

George Schwarz propune cititorilor încă un roman, *Om și lege*, în maniera romanțelor sale anterioare; cartea completează și definește într-un fel între cele mai interesante prozatori ai generației sale și ai prozei de astăzi.

ION MIHAIL POPESCU: «Personalități ale culturii românești»

Sinteză

Ion Mihail Popescu
Personalități ale culturii românești

Ediția Eminescu

În prefața cărții *Personalități ale culturii românești*, Editura Eminescu, 1987, Ion Mihail Popescu își definește riguros abordarea studiilor sale și poziția de pe care abordează subiectul. Așa încît nu le voi mai „prezenta” — ar fi pură redundanță — ci am să citez un scurt paragraf edificator: „Studiile cuprinse în volumul de față au ca obiect analiza, experiența, critica și reevaluarea unor probleme și unor personalități exemplare din istoria culturii românești. Istoria culturii românești are aici două întesuri principale, unul este cel de facere a faptelor culturale cu conținut specific românesc sau a unor fapte legate de istoria altor popoare, altul este de refacere mentală a lor. Primul privește cursul ireversibil și necerpetabil a faptelor culturale petrecute pe teritoriul românesc, în spațiul carpatin-danubiano-pontic, în lășătură cu firea românească ori cu alte neamuri și semintii ale omenirii, iar celălalt este reconstituirea lor sintetică prin documente istoriografice. Cel dintîi este țesătura dinamică a faptelor culturale, cel din urmă este descifrarea firii și semnificațiilor lor”. Este cert că autorul s-a ocupat asupra contribuțiilor cu „conținut specific românesc” lucru învederat atît prin selecția personalităților „exemplare”, Eminescu, Blaga și Petre Andrei, cît și de aspectele analizate. Alte studii se ocupă de probleme și teorii de asemenea caracteristice într-un grad înalt societății și culturii românești.

Șchia unui sistem al civilizației adevărate în scrierile social-politice ale lui Mihail Eminescu este un text — cum să-l spunem, pozitiv, aplicat despre ideea de civilizație și, mai ales, civilizația românească în gîndirea marelui poet. „Poet” e un fel de a spune, deoarece Eminescu, spirit enciclopedic, era în materie de economie politică, istorie și sociologie (desi disciplina se afla la acea dată într-un stadiu incipient) cît se poate de informat, exact și metodic. Revenind la obiect, ceea ce reliefează și analizează de fapt autorul este modul în care Eminescu raportează ideea de civilizație și implicățiile ei, la societatea românească a timpului său. Ca și soluțiile propuse de „economist și sociolog”, în *Timpul*, pentru remedierea cauzelor ce grevau dezvoltarea organică a societății românești din secolul XIX, Eminescu nu era numai un critic și un analist necrutător, de o precizie și „cruzime” chirurgică, a rîului social, economic și istoric dar și un spirit constructiv care concepea rezolvări pînă în cele mai mici detalii și aproape todeauna adecvate situației respective. Cu toate că era angajat în

polemici de o rară violență cu liberalii, cu „poștii” lui I. Brătianu și C.A. Rosetti, cum îl se mai spunea în epocă, în majoritatea cazurilor textele sale au rămas un model de dialectică a demonstrației și de minuțioasă analiză a problemelor analizate. Fulminanțele limbajului nu îl alterau logica impecabilă și implacabilă a dominației acestei magnificei magistralități poezice. Soluția problemei sociale, Reacționarișmul partidului conservator, ciclul *Icoane vechi și Icoane nouă* sau *Echilibrul* (în care Eminescu înfățișează situația politică a românilor din Transilvania de după dualismul austro-ungar și spune unei critici distragătoare pretențiile de dominație ale castei magnatilor maghiari) poate lesne constata aceste adevăruri. Atent la critica „continuturilor”, Ion Mihail Popescu a trecut cu vederea aceste aspecte. Însă din unehul său, el a evidențiat corectă cîndirea eminescienă, a reconstituit, fie și sumar, programul ei subiacent și l-a relevat consecvența în jurul unor idei directoare, cum ar fi importanța capitală acordată clasei țărănești, lupta permanentă pentru ameliorarea stărilor sociale și politice și impunerea ideologiei conservatoare în varianta sa personală și mai puțin a partidului. Importanță și binevenită este și discuția unor idei și atitudini eminescienice mai bine zis a înțelegerii greșite, ca și a unor prejudecăți ce au circulat și circula în jurul lor. De altfel, Eminescu însuși le-a explicat și s-a explicat nu o dată, dar o parte dintre confesiunile și comentariile ulterioare au preferat să vadă ceea ce dorau și să vadă, nu adevărul și realitatea. Acuzat, nu o dată, de ideologie reacționară, în sens peiorativ — și cît s-a perpetuat această etichetare detruitorilor săi în articolele *Reacționarișmul partidului conservator* și *Program*, ambele scrise în *Timpul*. El își exornă pe larg concepția cu privire la asimilarea organică a noului, care astfel să nu bruscheze și să nu altereze fondul și civilizația tradițională. Nu este innoțiva progresului, dar cere introducerea lentă și treptată a institutiilor și formelor moderne, și care sînt în consens cu ethosul românesc, echilibrabil, prea rapid ducînd la confuzie și destabilizare, adevăruri verificabile și verificate de practica istorică. Filozofia socială și politică a lui Eminescu concordă cu teoria maiorăsciană a formelor fieri fond, amînduă cresit înțeleasă de contemporani și prezentate într-o lumină falsă de partizanii anumitor curente și tendințe ideologice oosterioare. Sau așa-zisa xenofobia a poetului. Tot Eminescu și pe urmele sale actuali exerei arată că el a cerut doar, ca toți locuitorii țării, indiferent de etnie, să presteze o muncă utilă și productivă fizic și intelectual

și să nu mai exploateze (și să parăziteze) munca tînărului român. Mai sînt și alte chestiuni incitante pe care Ion Mihail Popescu le aduce în discuție, cum ar fi ideile lui Eminescu despre rolul și funcția educației și religiei în stat sau critica „clasielor superpuse”, dar nu mai insist din lipsă de spațiu. Destul să spun că studiul sau asupra cititorului este un model de scrierile social-politice eminescienice contribuie cu atâtea de acest gen, apărute în ultimii ani la analiza, la cunoașterea, reevaluarea și așezarea în adevărata lui lumină a tezaurului de gîndire lăsat de marele nostru spirit tutear. Dar ceea ce oferă sugestii și din al punct de vedere. Cine este interesat de sociologia literaturii poate culege date și informații utile, direct sau indirect prin analiza textelor eminescienice, despre mediul și societatea românească la millocul și în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Este chiar o temă de meditație folul în care se reflectă, mai bine zis nu se reflectă frămîntările, dilemele, aspirațiile, dezamăgirile etc., într-un cuvînt, acel spirit al veacului (seaculum) în proza epocii. Mai tot timpul nu-velistii și romancierii debordează în trecutului istoric, în fantastic, în grotesc, în otropol, în rural s.a.m.d. Chiar și Eminescu are atît de implicat în prezent prin gazetărie scrie alt tip de proză. Socialul și politicul sînt marginalizate în roman și năvăle poate local fiindcî sînt atît de vii și active în publicistică. Dar acesta este alt subiect de dezbate.

Textul (Lucian Blaga — *personalitate poetică a culturii românești*) referitor la Blaga este un fel de schiță biografică cu accent pe formarea personalității complexe, protejea a scriitorului și filosofului care a fost. Încercările de biografie a vieții lui Blaga sînt prea puține. Probabil datorită acestui tradițional document autobiografic care este *Hronicul și cîntecul vîrștelor*, pînă la o anumită vîrstă, iar pe de altă, perioade mai controversate și mai dificil de formulat a anilor 1946—1981. Studiul, mai corăbrăv vastul articol al lui Mihail Popescu nu este atît o tentativă de interpretare, cît o descriere de etape și punctare a unor evenimente și situații. Autorul realizează, prin esanțioane, un expoziu al existenței și activității scriitorului, a atitudinilor sale civice și morale, dar se ocupă și de receptarea lucrărilor filosofice, în special a reacțiilor negative din trecut, din varii motive — de la divergența de opinii la reaua credință și răstălmăcire — sectorul cel mai vitregit al opere sale. Din acest punct de vedere, textul lui Mihail Popescu l-as fi dorit mai acut și mai preciz în critică, studiul lui Mihail Popescu ar merita, de a fi pus punctul pe rană, cu toate că nu a apăsat prea tare.

Exegezele înnoitoare sînt și capitolele *Petre Andrei — model exemplar în teoria valorilor în istoria culturii românești*, prima serioasă analiză a originalității gînditorului român în cîmul sociologiei, unde realizează important și rare prețedinturi, și *Teoria sancțiunilor premiale*. În aceasta din urmă, autorul scoate în evidență încă o „contribuție românească nouă și originală în planul culturii europene”, adică o formă a teoriei generale a succesului (aplicabilă de la literatura și teatrul, la știință și sport). Mihail Ralea și completată de Traian Herseni. Am să menționez și studiul *Observații privind istoria social-politică a românilor în secolul al XIX-lea*, un text de sociologie pură ce lese din cadrul preocupărilor unei cronici de literatură, dar valorificabil, din nou, din perspectiva cercetării literare interdisciplinare. Chestiunea „sincronismul european și evoluția societății române moderne” sau „burghezia română și liberalismul din România” nu pot lăsa indiferent pe un sociolog al romanului românesc din secolul al XIX-lea.

Paul Dugneanu

sele poetice în discuție. Cartea sonetului e desigur o carte de poezie, o încercare de erudiție erudită, un fel de manual al versificației în felul în care își concepea mai de mult excursurile sale în timpul poeziei Ion Hellade Rădulescu. Carte singulară cu aspect de capriciu constructiv și suport al unei teorii de poezie, este o lucrare de artă și de rafinament al versului de aspect singular în bibliografia de referință a literaturii române.

Apă vie, apă moartă este titlul unui nou volum de poezii de Marin Sorescu. Iubitorii poeziei lui Marin Sorescu își vor găsi, desigur, în apă vie, apă moartă poezii preferate, dar cartea pune în vibrație și corde noi, de tristețe și gravitate: „O lungă pregătire pentru moarte / E viața-ntr-o gă. Pentru marea clipă, / Cînd sufletul, un fulg dînt-o arză, / Lin se desprinde și te la departe. // Unde? Nu știu. Precis, în altă parte / Și totă pămînteană la risipă / Se sterge ca o vorbă dînt-o carte / Și altă vorbă-n loc se infirpă”. Marin Sorescu, adică un autor la care poezia n-a oboșit.

Hermeneutica ideii de literatură este titlul

ultimel cărți pe care Editura Dacia a tipărit-o reputatului teoretician al literaturii, Adrian Marino. Prezenta *Hermeneutica a ideii de literatură* constituie linia dintr-o lucrare de referință, *Dictionar de idei literare și Critica ideilor literare*. Extragem din prefața o definiție a cărții formulată de autor: „Cartea introduce în critica literară, esență completă, a sensurilor și semnificațiilor principale și secundare, explicite și implicite, ale ideii de literatură”. Pentru inscrierea cărții într-o bibliografie pe aceeași temă, folosim aceeași prefață: „Singurele încercări analoge, de micel portii, de aspect predominant lexicografico-istoric, aparțin lui H. Reuter și Rene Wellek și mai ales lui Gerhard Goebel, menționate cu atenție la locul lor. Lucrarea e de tip pur istoric, rezervată doar domeniului germanic. *Der Literaturbegriff* de Hermann Ahring (Munster, 1908) ne-a parvenit, din nefericire, după încheierea lucrării”. Adrian Marino își urmărește cu tenacitate cursa de teorie, de la noțiunea de literatură, la limbi de circulație europeană, dar mai puțin atît la ei acasă. *Hermeneutica ideii de literatură* se distinge prin caracterul singular al proiectului, prin întreprinderea unei cercetări pe instanța monștră erudită bibliografică, pe care Adrian Marino a

exhibat-o întotdeauna cu plăcere. Va avea *Hermeneutica ideii de literatură* același ecou sumar și incomplet pe care le-au avut cele mai bune tentative de analiză ale sale. Răspunsul va veni. Sigur este că noua carte a lui Adrian Marino este un eveniment nobil și capacitate de construcție intelectuală neobișnuită.

Un nou roman de Florin Bănescu este *Drumul guguțului* (Ed. Dacia, 1987). Prezenta carte face parte dintr-un ciclu care poartă chiar acest nume și este inspirată ca și alte cărți ale lui Florin

COMPENDIUM

■ O redare importantă: A apărut la Editura Cartea Românească, ediția a IV-a romanului lui Ion Lăncrăjan, *Cordeani*, trilogie de inspirație rurală postbelică, carte controversată la apariție. Este interesant pentru istoricii literari să observe că toate controversele importante ale literaturii române le-au provocat operele de inspirație rurală. Căzul *Ilustra* e Năpasta. Interesant este că cel care apărut în război de Năpasta erau departe de această lume. Controversa asupra *Cordeanilor* a devenit și ea istorie.

■ Este greu de găsit repede o etichetă potrivită cărții pe care Tudor George o intitulă *Cartea sonetului*. E o carte tumuloasă și foarte surprinzătoare, ca și marile lui poeme. Simplu zis, *Cartea sonetului* e o încercare de istorie și teorie literară. Un îndrăgostit de forme fixe ale poeziei își alege una dintre ele pe care ne-o prezintă de-a lungul întregii sale istorii, făcînd analize tehnice, conștientînd acolo unde îl pronunțate afirmate, traducînd cu plăcerea marelui virtuoz pie-

VILTUR DICIONAR LITERAR

Altitudinea privirii

Doina Uricariu își definește raporturile cu lumea conform unei gramatici a elementelor relaționale. Cu modestia concetă (1978) și cu (1979) și "Viețile ferice" (1980) ilustrează o etapă de creație pusă sub semnul prepoziției dinspre, cu funcție de marcă indicând un punct de plecare, începutul, obirgia. Poeta veghează somnul "rădăcinilor", origo al luzionării terapeutice sau al surinării ontologice: eu una mă dăin din-spre rădăcină. Alte figuri simbolice (măduva, oglinda, semințele, miera) circumscriu un Univers în care formele ciudate ale tensiunilor între real și imaginar apar ca urmare a excelsului raționalist, a dislocărilor sintactice, a seducției unei poetici a abstracțiilor. Astfel, alături de proiectia clară a timpului etnic într-o poezie ("Vindecarea cetății") în care legile perspectivei sînt riguros respectate: "rânilor își uită numele / și țara s-a odihnit / de jur împrejur sînt hotare de fil / se-nțoară la culburi o singură limbă / apele își umplu cu faguri albia / și larba în lapte se schimbă" și în procedee de tulburare a emisie lirice prin deformări anamorfotice, ajungîndu-se, de la imagini pertinente ("Un inorog im-unge ochiul, rugatul de var / aerul poartă ramă, unde pelete de carne tipă / oglinda aruncă în lume faguri de har / înțită în casa trupului uns / măduva doarme"), la acest obscur conglomerat descriabil numai dintr-un punct vizionar secret: "Ochiul rugatul de var / sub nufăr orbeste cîndva / inorog de petale împunge / lacrima" ("Vindecarea de lacrimă").

Natură moartă cu suflet (1982) inaugurează o altă etapă, definită prin angajarea temporară a poeziei pe linia picturalității și a propensivității spre aventura spiritului. Preferința pentru subtile metamorfoze, simțul critic și nostalgia integrității prin guvernate acum de o neașteptată gramatică vidă din punctul de vedere al sensului lexical, dar fecundă în cele determinări complete. Este vorba de prepoziția dinspre. Poeta accede la mici momente de libertate în care cu venerație și prudență, cu precizie și comprehensiune, duce "tratare cu ingerul", demers de o cutență benefică. Pentru că în urma lui apar "roadele" re-facerii universului ca totalitate: "Bucurie barbară / nimic nu ți se ia din felia amară / Cîteva lucruri negure și alt de frumoase / precum paginile netăiate dintr-un album de mătase. // Reazăm în jur / pielea copilului plină de soapte / și acest sîm ce crește mereu / sub izvorul de lapte". ("Madona și fiul de plug").

Întîlnirea omului cu destinul în ipostază eroică transformă momentul într-un ceremonial cu inflexiuni polemice vizind bacovianismul: "Jubirea răzbată ciudat / un marș de duminică / alături sprînjare și făcătura aprinsă / pustiu loveste în toba lui necuprînsă". Ritmurile poemelor comunică siguranța transgresării convingătoare, în timp ce "o vîntură de dezvăluie încercarea sufletului în obiecte.

Imperiul candorii

Mulț atenție, decît / se acordă de obicei, merită poezia lui Dan Damaschin, poet de marcă înconfundabilă din tină generație. Practicînd o formulă ce-i singularizează propriu-i demers liric (o solemnă exorcizare de idealitate umană), Dan Damaschin are, în poezia de azi, gansa unei serii cu nume puține (Daniel Turcea, Grigore Georgiu...).

Încă de la debut (Intermundii, 1978), el deschide acola una problematică spirituală, ce fixa în prim-plan relația idealului cu lumea fenomenală. Viziunea era una aluzivă la filozofia epicurică, desigur, dar poezia era destul de incert, ezitant, înform. Abia cu al doilea ciclu din Reculegeri (1981) poetul își va găsi o structură lirică originală, un timbru ineluctabil și un arsenal tematic care-l vor consacra mai apoi.

Reculegeri schitează, esadăr, în linii mari, toposul spiritual de mai tîrziu, pusează în cântare o traumă spirituală, o suferință morală, în spectrul unei aducerii-ăminte încetosate. Încă de acum se naste acea dramă a lucidității amare (învoaie clarviziuni, de nefolos - Elogiul zădărnice), generind dureroase scrupule de sine, imbecil, lucide, supliciu introvertit, "De atita moarte fecundat cuvîntul capătă clarvedere", zice poetul undeva, în depînă cunosțință de cauză. El se simte copleșit de "avalanșele unui cosmar" ("spăimos cosmar"), ce n-ar fi decît "Amurgul clarvăzătorului" (Predicată). Cîteva etape ale acestei aventuri ontologice sînt evocate în parafraza rememorii (imperfectul, mai mult ca perfect). Acestea sînt timpurile "povestirii", căci o poezie fi altceva această poezie decît o "re-povestire" a ființei, o monografie metafizică a reamînării... (Insemele unei copilării), în care vîrsta inocentă și fosnele verde și înrebarărilor ce-o iau în primire: "Ca o intruziune fosnetel întrebării / Inotîndu-și mirarea / Verdele ei răscumpără Răspunsul / Și necuprînsul unui tîlc imbie o zarist / Unde reculegere firul poate să albă loc" (Cel care deprinde astirea).

Două sînt figurile centrale ale celui de-al doilea volum: armonia ca ideal de transucidății cathartice (v. ciclul Voința de armonie) și starea de reculegere ca reflexivitate itinerant-salvatoare ("Te insuti redat dintr-un spămos cosmar" Reculegeri, 2). O impresie de dispartitate imagistică, de conglomerat încoerentă domină în primul ciclu, de o expresivitate obscură ori de hasurări expresioniste. În celelalte două (Reculegeri, Predicată) apar semne de conceptualizare - una care, marcată de cîteva ori prin maluscul (Divinul Făgus, Fiea, Tăria, Semnul, Nevăditul, Nespusul, Săpătății...) și pîndită încă de acum de un facil estetism. Unele vocabile (sintagme chiar) sînt de efect rebarbativ, artificios în manierismul lor livresc. Prozodia este în "Voința de armonie" solemn-sirulnicioasă, iar imagistica, peste tot, de o corporalitate densă pînă la stufozitate, vînt obscură...

În Trandafirul și clesidra (1985) coerența imaginării întîrșine pretutindeni un sentiment de confesivitate despozițioasă, cathartică. Frazarea poetică, opulentă și solemnă, generează o structură lirică originală, frîzînd și cel o stufozitate superflua. Impresia mai coerență este de idiom poetic abstractizat. Efortul de a turna în concepte o romanticitate spectrală, de rafinament vizionar pare mai programatică. Însă ceea ce ar părea că ține de concepte nu e în definitiv decît o căutare febrilă de metafore, marcate prin masculină și obscurizate de o topică exersată. Oricum, impresia de redundanță conceptuală naste pe cea de convenționalitate lirică, adică un fel de expresivitate diminuată. Nu la acest nivel, însă, poezia lui Dan Damaschin interesează, de vreme ce procedeul este subordonat unui program liric de idealitate pură, de o inflexiune nostalgică, anemnezică în sens platonician, postind o poetică a rememorii de prelung ecou ontologic, ființialist. Viziunea de acum e prezidată (și nu numai în mottouri) de spiritul referențial Helderlin, reverberînd un ideal filosofico-estetic și umanitar, chiar o idealitate precocratică, de esențialitate apotegetică. Tema-cadru configurează mitul vîrștel de aur, jonctîndu cu o secretă aspirație hyperionică, în sens helderlinian (v. Hyperion oder der Erech in Griechenland). Poetul Hyperion decepționat (ca și Empedocle din drama ne-

Considerînd că "lectura este un centru saturat de analogii", Doina Uricariu reusește în excelentul studiu critic Apocripe despre Emil Botta (1983) nu numai să definească acțiunea pre anatomia unei "sferi", ci și să-l situeze pe autorul Intunecatului april "la locul lui bine-meritat, în seria providențială a marilor B din literatura română: Blaga, Bacovia, Harbu". Cele patru secțiuni ale cărții ("Fals tratat de poezie"; "Antidogmatica Marei Prănjeni"; "Corabia rataților" și "Cartea de nisip") se constituie într-o incitantă călătorie prin selva obscură a creației lui Emil Botta, revînd un mod cu totul particular de rostire lirică.

Cu Mina pe față (1984) intrăm în spațiul unui dacă al îndoiiilor. Conjunția a ezitării, aceasta nu ambiționează să pună în evidență o structură dramatică, un suflet bîntuit de nesigurantă, de spaima. Ea exprimă mai mult o prezumție în limitele intimismului metafizic. "Mina pe față", gest securizant, de alinare a durerii, generează textul imblîzînd avînd ca autor un eu tridimensional: soldatul preotul, poetul, ceea ce vrea să însemne că "o creație este și ofierce. Iată o frumoasă transcriere a stării de cumpănă (mai puțin esuarea finală în spectacolul de "bowling")". "O imblîzine a acestei infamii, / o punte peste care treci, / între două maluri, / între două ziduri o imblîzine, / o îndulcește a tîmpului / o scriștii / o îndulsoare, o exaltare, / o înclină centă popicră la mare".

În poezia Doina Uricariu se face simțită prezenta unui zeu misterios care amplifică senzația neantului: "Atî de aproape joacă vicleanul, / golul din noi își cătește un mic sanctuar, / își face loc, dărîmă, / o trompetă în milni tine sufletul / pe buza prăpastiei, / haosul scoate pe gură vorbe stridente, / fără de margini privesc nesfirștit în nol...".

Volumul Ochiul atroce (1985) apare ca o carte a surprărilor, traversată de imagini spectrale ale nefințit. Poeta cultivă contrastele nete: alb-cenusiu, adevăr-minciună, avînd constituția unei lumi uzurate ("Ingerul și școlarul").

Suspendată în spațiul atroce al unei scări fără trepte, cunoaște "prima măsură a somnului de mai tîrziu" și se lasă impresionată de nostalgii insașiabile: "Prea mult cer ne rămîne sub pleoape / după ce s-au umplut de pămînt". Spaima neînțelese invadează corpul poemului-plută a Meduzei ce se hărăsește chiar cu victoriile furtunii lirice. Teribila încordare a gîndirii este resimțită dureros: "Îndură-te gîndire, chiar de tine, / să-ți fie mîlă chiar de locul / unde-ți ascuți unelte, / de ceea ce întrezărești / în pilitura fără treburînt / a fierului lovit de tine". "Dacă" a fost înlocuit de "chiar", adverb imitat, dar atît de exact.

Uneori, prin arhitectura lapidară a edificului poetic, se atinge rafinamentul metaforopretioasă ("Mare // Și iată cum se zbat în valuri / pești arginți cît vîrful unghiei iubite"), oferindu-ne se cu generozitate o fărîmă de bine. Predominantă rămîne însă tonalitatea gravă. Pentru că în poezia Doina Uricariu umbra e umbră și tristetea e chiar tristete.

Constantin M. Popa

terminată) că spiritul veacului a pierdut armonia, încercînd primară, idealul purității morale. De aici un febril fragmentarism apotegetic.

Dan Damaschin face parte din nobila stirpe a vizionarilor și estelilor, iar solemnitatea expresivă (specifică și Reculegeri-lor) e mai mult emioiv-dicată decît dezvolto-prozică. Derivă de aici un silogism mai mult ontologic decît poetic.

Fruntările inocente dezvoltă o viziune de eden ființialist, cînd "Fiea" stăruia involuntară în roua sufletului, iar cugetul părea... un strat afînat dințelul, înăsmîntării Binelui, Răului". Căderea din vîrsta inocenței e o cădere din vesnicie și orfismul împovărat de aici vizează în principal această ontologică monografie a Ființei. Dar zăpezele inocentei s-au topit - "un duh al vîrștel de aur se pefrăa printre Gegete", "Vina" se înfrîpa tîmniță "se alina frunții tale o iedera întunecată". Trandafirul scapa "amrosiilor", stejarul se preda "viscului cotropitor". Urmas "spășirile carbonului", "rotul de instincte" și odată cu atipirea verbului "Fiea" se înturna în uitare! Poetul își contempla "propria suprare": "Dintr-un istoric toase înnumără stropii de pe urmă / Ai untdelemnului zeies". Această viziune de regresivitate existențială, superind mitul decăzut al vîrștel de aur, întîrșine în surdina un sentiment de angosă heideggeriană, de griji, de facilitate, dar și un prezentiment de alienare, desî tonul e calm, confesivitate e pasnică. Poetul vorbește de "amărăciunea revelației" și pune alături de un simbol clasic (elepsidra - "preteasă a lui Cronos") metafora încercată de sensuri moderne a trandafirului: "îndărătul picului de trandafir speculă unei clesidre". Simbolul vizează o infabilitate în definitiv romantică, drapată în nostalgice confesii cathartice (apropiindu-se de Helderlin, precum de Rilke aldatată, pe linia unui misticism romantic umanitar): "Frumusețea sa nu se destăinuia decît mortii pe de-a-niregul / Cum mă isodea în cîmp / în ungherele neputinței sperînd să ivească / Un fabulos magnet în stare a realcătui Forma, splendoarea-i însoțită / O, purpura sa prădată, supărea edificii de petale / Nu ezită să le pui în cumpănă cîderii unui imperiu". E o lirică izvoită dintr-o memorie poetică, în care poetul îl încredințază "Ceva ce nu poate fi sîlt să treacă prin strîmtoarea niciunei clesidre, / Tăria unei miresme sfîșid colorile zădărnicele". (Trandafirul și clesidra).

Dincolo de "fruntările imperiului / candorii", poetul se instruește în Lecția de limbă moartă, identificînd în cosmosul alb al logosului zădărnice, "mihnire", ba chiar o "barbară sintaxă". "Fiea", agrestă de insecurită, angosă se își trăiește drama în regim ontologic. În celălalt ciclu, Cartea experior, drama se consimă între "ether" și "abis", entități poetice iremediabil antinomice. Tonul se întunecă, pretutindeni apasă o crepuscularitate înforțată de spectrul extincției: "O, floarea ce își uită numele dimpreună cu miresma. Ce nesăbuită preschimbă harul în vinovăție".

Harfa simțită, prozo-poemă dedicată lui Helderlin, vizează un crez poetic de excepție: sublimul care alinesază, ucide (cu trandafirul răstîgneste-te pe crucea propriei miresme), amintind totodată de angosă și alienarea heideggeriană. Această confesivitate nostalgico-elegiacă în inițialele vinovății. Poesia se umple acum de "suplicii", "expieri", "stigma", "clicatnici", "runc", "sfiseri". Ideea de vină, de ispășire în "noaptea justitări" e urgentă și ea pune un sens acut acestei opțiuni poetice. Nostalgia stării paradisiace, a vîrștel de aur se leagă, peste aventura ființialist-ontologică de aici, cu speranța în "reîntronarea armoniei", în "contemplare" și "reculegere" (Ispășitorul, Vina de nespus, Între două praguri, Poemul răspîndit, Viziune), chiar dacă uneori o întunecare excesiv-malefică la în primire peisajul moral și spiritual, ca în Spovedania lui Dracula.

Temperament reflexiv-romantic și contemplativ cu program, Dan Damaschin este o conștiință artistică bine individualizată în peisajul noi geografii literare. Excursul său poetic, împovărat-orfec și de o acută luciditate vizionară, e, în definitiv, o dramă a spiritului ce-și contempla limitele.

Z. Cărlușea

Doru Rotaru: "Voră"

Masca ironiei

Intrebări legate de virtuțile exprimării artistice și posibilitatea întinderii registrelor lirice în context monometaforică ridică poezia lui Gheorghe Azap, poet sensibil, inclinat spre confesiunea directă. A semnat volumele de versuri Maria - o ceterică zburătoare (1975), Bocelula cu plîpînde (1977), Eteera (1979), Roxana, Roxana, Roxana (1978), Cîntec ștremgărești (1981), Cui-busor nostru de nicicînd (1982).

Poetul pare un sentimental-ironic, fără a realiza întodeauna un echilibru între cele două atitudini, el surprinde eroul prin nuanțe sensibile, în latura dramatică - distanță, lipsa de comunitate, dorința caplului. Poesia de argoste domină creația lui Gheorghe Azap, prefigurîndu-se, difuz, în Bocelula cu plîpînde și una a mediului închis și spațiului limitat, acolo unde "luna-și localiza reful / Pe prundul dimigoni zvine-ntr-o orca". Un motto pus în volumul (Cine iubeste, aluzază Byron) ar indica folosirea zborului avîntat al fanteziei. Dar poezia erotică "serioasă" în expresia de suprafață, în sensurile imediate, este imitată în subtext de ironie, străpunsă de acențele parodice, astfel acesta sensibilizează liric, evitînd clamarea nelincetată, ca a vechilor romantici, despre dragostea nelteasă. Poziția este, însă, cam "pe muche de cuțit". În Bocelula cu plîpînde se dezajază mai clar ideea multiplicată ca temă literară, ipostaza livrescă și multiplicarea modalităților literare de realizare: "Eu v-am iubit pe toate: Maria, Stana, Ana, / Sculptîndu-vă destinul în ochiul meu betag, / Cînd noaptea primăverii-și desfășura Nirvana / Și frunza tinereții îmi cloceala în prag. // Voi mă dorcați aparte, ce vă iubesc pe toate / Duceasa Minodora / bălăia mea Geriturd / Și iată că-n cea mare, de mult singurate, / Caldă clipătul din gene, abia vi-am auz. // Ți minte, Cătălina, ce mici eram odată? / Cumîntele Ileniță, azi dulce doamnă este / Voi adolescența-mi fusese încercată / Ca delta fontoare de păsări și de pești. (Eu v-am iubit pe toate).

Tenta ironică vine dintr-o maculare a idealității, o diferențiere între poza prezumtivă gravă și cea reală: "Dar tot mai fac pe prostul și string parșiv în brațe / Ischindu-mi din iubire fantastul meterez / Doar sufletul meu vîrște, flămînd și fără sat, / De soldatul dragi mele pe care o stimez. // Și tot mai fac pe prostul, stîind atît de bine / Că iuresul vîrștel se supra-n lung și-n lat / Ci în obrazul lui, cînd am să plec, în fine, / Cresta-voi cu satrul: Mă-nțorc imediat". La Azap, iubirea este o stare perpetuă, deopotrivă nostalgică și hrolîntă, facere și defacere, supliciu și bucurie. Laboale sale sentimentale sînt ipotizierile ale stării de iubire: "Iubim, Acest supliciu se naște și se stinge, / Încendîm pămîntul cu seva noastră vie / Ne sinucîdem carnea cînd deznădejdea ninge / Sub torpîlă destinul în cea de bucurie // Iubim, purtînd în suflet mi-

rozne ancestrale: / Ne-nșurubăm voința prin cronozonul de sticle: / Acolo unde zeii rămîn odăjdii goale / Cînd patimile noastre nu strălucesc în ele. // Iubim trîntind colericii pitici de iarbă fină / Cu spaima violentă că osul ni se strică / Și Cronos ne pîndește cu bulgări de stîrîncă / Dintr-o turleă neagră de armă înarmă / Iubim, surprîni pe drumuri, cu hățele murdare: // Iubim printre mesteceni și Parce mohorite: // Iubim de dragul nostru: iubim cu disperare: // Iubim întodeauna, din cite și mai cite".

Tonul minusculel al romanțelor lui Gheorghe Azap nu stringe poezia spre model în privința atitudinii. Nostalgia pierșirilor, a deschișerilor spre larg rămîne în proiectie ideală, mai apropiată practic fiind plăcerea existentel lente, în ritmurile melancolice ale eroului. O dulce molesală în universul domestic pare să fie antidotul "crizei", care l-ar putea duce pe arhivele debusolate ale fanteziei: "Oprește-mă la tine cînd o să-mi vină criza / De a pleca departe fără aparat de bord / Ascunde-mi pijamaua, cravata sau valiza; / Cu lacrimile tale adu-mă de acord. // Ia-mi penele din aripi cînd numai lingă tine / Regeezez, sorbindu-ți mîrzoa de pată / Soplește-mi, indulgente hristo-efefantine / Și leagă-mă de scaun cu o menia ta. // Aprinde-ncălțămîntea ce drumului mă cere / Cu gînduri înnotate și pumnul pe toagă / Din tulpina albă a bolului de miere / Fă-mi piedici iscusite, să mor la tine-n prag. // Ajută-mă o clipă cînd zărie mă strigă / Sărută-mă domestic sau crîncen ca un drog; / Mai fierbe-mi niște lapte; / Mai fă-mi o mămăliță; / Oprește-mă la tine; oprește-mă TE ROG.

Predilecția pentru cuvîntul rar arată că Gheorghe Azap este un poet capabil de surprize în privința explorației resurselor vocabularului. Vocabule nu des uzitate (nu puține regionalisme și chiar cuvinte de argou) sînt prinse în sintagme poetice, sau alese pentru sonoritatea rimei (năsarîmbă, corvină, hirzob, cloridii, vilve exacerbat, oraci, ghibaci, cănesc, bliții, cîit, hiruz, hădăca, glantul, berchet, hăpuri de mîșmas, borta, un chepeng de glod, zăbavnă, să divănim o țîră, meremetiști). Și nu este la îndemînă pentru, oricine vehicularea cuvîntelor așa cum o face Gheorghe Azap prin construcția metaforică aparte și suplețea expresivă. Facilitatea cu care folosește verbul poetic duce la expresii sugestive, prin unirea unor cuvinte de mai mare rezonanță chiar în rime: "Mă-nțorc la tine, draga mea, mă-nțorc / Ca un brigand cu ochii de siliciu; / Cu dinții ruți, lingă cercei să-ți torc / Bătăia mea cea de la Machu-Pichu. // Mă-nțorc la tine trist și înspăimîntat, / Plîngînd urit, cu lacrima cît casa, / Însăpămîntat că nu ți-am multumit / Fiindcă-mi citeai, cîndva, din Calidassa". Exemple întăresc marca poeziei, izvoită dintr-un sentiment trăit cu intensitate.

Alexandru Ruja

Cultul luminii

Poet al ființei insetate de lumină și vegetală, dar și al iluminărilor orifice de extracție rilkeană, Vasile Dan și-a consolidat cartea după cartă, propriul său destin literar după ce s-a desprins de ariergară echinoxistilor cu care a consumat o experiență oarecum comună. Spațiul său ideal - că și al unui Ion Mircova, Adrian Popescu sau Dinu Flămînd - poate descinde din Eutopia hăgîră. Aflat sub semnul apariției "luminoasă", al epifanii și adoratiei, lirismul său suav cultiva pe rînd fascinația sau inocența, revelația sau reveria, însuindu-i o viziune calmă (apropiată de fantazia simbolistilor) ce propune o resurecție a verbului apolonic dar și o reintrocere la fragilitatea paradisiacă. În cea mai recentă carte a sa Intimplări crepusculare și alte poeme (Ed. Eminescu, 1985), fără să se îndepărteze nici o clipă de esența lirismului, înscenînd uneori mici abateri, poemele sînt de fapt stări crepusculare, cosmice, imponderabile. Reverșile nu sînt însă refugii vreunui rouscou-sist voluntar și nici pledoarii pentru salvarea generală, ci delicate poeme de notăte acută a stărilor. Zborul lor e pianat și rareori el este interupt de unghil drept al unui spasms sau mișcări crispate; referința acestui poet este profund antiretoric. Cunoașterea crepusculară este în poezia lui V. Dan un mod de investigație sigur care precede o "iluminatie", ea devine pentru ființa crepusculară ("bătrînelul acesta solitar ca verbul a fi"), pentru poetul însuși, o pîndă crepusculară "de după perdea"; un echivalent al pudorii romantice de a scrie. În aceste condiții, lumina solară pură ajunge de puține ori în textele sale extatice; ea se propage cel mult sub forma tonului elegiac și spațial pe care îl dilată la maximum și este colportarea unei confesii cu accente saphice. Chiar poemul, camelonie în accepția dată de poet, se ascunde în preamia luminii filtrate de un vitraliu, ceea ce face ca spațiul mental și fapțura fără corp să devină și ele reflexe ale "norilor luminați". De unde și preferința de a trata pictural realul, pentru care "tromo-œil"-ul devine o punte, unghi salt spre imaginar și spre sugesție. Organul fundamental al acestui lirism este ochiul, un ochi platonice și rău care subminează discursul, împingîndu-l spre un spațiu mai primitiv, de cristal, de unde și prosopieea "măscată", de cristal ce învîrte poemele. Asemeni unui scrib care și-a alterat simțurile,

poetul urmărește încordat semnalele luminoase, contururile, umbrele, boarea, irizarea sau fierberea formelor, aburul luminisul, ruina, melchi. El devine astfel un poet al lucrului, al lucrului, "Eu insumi sînt unul din lucrurile/cele mai greu explicable, știu."

Există un cult al luminii, obsesiv, în poezia lui Vasile Dan. Lumina intră în conjuncție în primul rînd cu Melancholia, ca într-o cunoscută gravură de Dürer, apoi ca mai însemnată ardere (dar nu strălucire): "Cu spatele la Splendore, cu spatele la ispită" - o ardere interioară: "Lumina se aprinde ascunsă în mina pictorului". Ea devine un invizibil protector, dar și fondul principal al unui limbaj poetic: Lumina își întinde cearșaful ei hipicost. Mediind refracția, această lumină poate dobîndi consistență și forma cristalină ("Luminile interioare"). Se observă că lumina crepusculară ascunde/tănuiește lucrurile pentru a le posedă; atingerea înseamnă evanescență, risipire, aprindere (țara poetica). Se conturează astfel un ermetism al luminii care se rozește de sens pentru a se umple de corporalitate: "Lumina se aprinde ea singură / ca un corp plutitor, foarte sus, în văzduh". Sensibilitate modernă, dublată de luciditate, poetul posedă știința de a ține în frîn emoțiile iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și strălucirea, revine treptat la starea inițială. Fundamentind o artă poetică bazată în egală măsură pe sensibilitate și pe artificio, el reține în muzeul său imagi-emotive iar arderea sa interioară are ceva din amplitudinea și oscilația unei nove care, după ce își mărește brusc forma și

cornel brahaș

Poet de București

vin furtuni de poezie. Aerul
intepenesc ca la o scurgere de energie
dar el
măritărită cu o misiune esuată
dă un telefon dacă zărește cumva
zeu rătăcit printre tractoare
sau, năding, incurcând circulația de noaptea
zice muntelui : te arăți în afara ta

cimpiei : te arăți în afara ta și regula-i
permite
să repete o perioadă cele de mai sus
fără să supere pe cineva

vin furtuni de poezie. Cei mari
cheamă la ei copii
dar — pană de curent. Satele se blochează
robotii din generația a cincea se blochează
au loc scurgeri masive de poezie deghizată

insă el formează cite-un număr de telefon
acasă
în clipa în care este sigur
că vreun zeu năding dimpreună cu toți
fluturii săi
blochează principalele gări ale orașului

De toamnă tirzie

cimpia —
o urc ca pe-un perete vertical
timpul se duce mărunț

de sus picură ultima sobie albă
amezi înaintea compact
umbra mea se ascunde-ntr-o
susură intineric : momeala a lumii
fără noroc

trandafirii scriu singuri
poeziile care-i cuprind

fluturii seamănă leit
cu dispariția lor

eu ce să mai spun omeneste vorbind ?

Salcim bătrîn, II

mă întorc la tine salcim bătrîn

chemarea ta s-a subțiat după mine
pină departe în lume
pe stilpii de telegraf

toate declarările care nu te-aveau
pipău la lumină nimic

mă întorc la tine haos din pieptul zeului
în cazul asta am multe de uitat
păpădia
își susține cu încăpăținare vechimea

și cum însămințez eu ochii
și cum îți ei de cald singurăților
și cum e bine

Televiziune

orașul se măsoară în strofe

lată și poezia care pleacă : păduri uriașe
se crapă-n cărări printre ea

buletinul meteo anunță vreme de ploaie
în țara de țes
așdior mama va fi bolnavă
peste numai citeva ore

Paznic de noapte

nu ție frică de tăcere
trece prin baza lucrurilor
de parcă
n-ai fi cuvînt al lumii

aduni nepozie
în coșuri mari de nuiele
se crapă de ziua
nedumerirea trebuie evitată

să te-arăți ?
se luminează
n-ai ce-ți pune în loc

resturi de lună picură peste tufe de măceș
după care se dezvoltă în sine fericele

drept pentru care declarile zilei se arată
la răsărit se împotmolesc vircolacii
tu le urci de unul singur
doar roua — ca tine

Soarele cobora ca un stol compact de
lăstuni purpuri, răstîrgerile, roșele-
țice ale zborului declanșau o ușoară
clătinare a aerului cu iz de fum. Pă-
durea părea un tărîm ireal, cu arbori rubini,
cu păsări vineții transformîndu-se în făclii plin-
d spre crestele munților. Pămîntul aducea cu
un fluviu de sînge. Pe Andrei îl năpădi o sen-
zație de frică. I se părea că într-o zi întînd
dispărea încet, încet, și el rămînea între sîruri
nesfîrșite de baionete. Se vedea trecînd către
un punct incandescent și apropierea de acel loc
il înspăimînta. Încercă să-și refacă energia, să
redesăvîntă acel luptător curajos și încrezător în
forțele sale și ale camarazilor săi. Un pas, doi,
trei... nu izbutea să înainteze, orizontul părea să
transformase într-un uriaș zid ; un nor de pu-
cioasă îl învăluia. Abia mai respira. Ochiul i se
impăienjeniră. Se apuca de vîrfurile baionetelor,
dar palmele nu-l dădeau, nu curgea sînge... nu
vroia să cedeze, cu nîce un preț nu trebuia să
cedeze. De cine depindea aceasta, dacă nu de
el ? Se avîntă și dintr-odată văzu înaintea sa
cărarea dreaptă a urcușului. Ar fi strigat, dar
cine l-ar fi auzit. Strigă totuși...

— Aici sînt, domn' sublocotenent, ordonați !
Andrei deschise ochii, clipi, simțind conges-
ționarea teribilă. Lingă el Tase Damian rîdea
fără motiv.
— Aici sînt domn' sublocotenent, eu sergentul
Tase Damian.
— Aici ești !
— Bine, Tase, bine că ești aici.
— Dar unde să fiu, păcatele mele, că n-am
unde merge, nimeni n-are unde merge.
— Om descură-o noi, la urma urmel tot o
să mergem pe la casele noastre ; care-o mai
apuca.
— Încolmal mă gîndeai și eu, ce-o da Dum-
nezeu, acum cine mă știe de unde ne paste
moartea. Da' eu nu mă tem, că de-o fi să scap,
scap, de nu, nu.
— Așa să fie ?
— Altmînter cum ? Eu zic că, acum, pentru
dumnezeu și mai greu, pină vă deprîndei
numai cu truda și cu nevoia de pe-aci, pe-
urmă e floare la ureche.
— Tase Damian se prindea lute la vorbă, îi
plăcea să tăfăsuiească, nu i-ar fi stat gura de-ar
fi avut cu cine povesti, cu Andrei însă nu-și
rărise omul. Pripescuse însă că sublocotenentul
nu era în apele sale, că-l năpăstiseră gîndu-
și-l apăsau greu, poate chiar mai greu grîja sa
de comandant de pluton.
— Domn' sublocotenent, am eu un leac bun la
orice, minune curată, nu alta, etai. Se-ntoarse
numădînd cu un bidon.
— Ce-i ai ?
— Doctoria, Luati.
— Buun, îi întinse bidonul după ce bău,
doctorie zici ?
— Așa zic, să trăiți, chiar mai ceva, apă
sfințită, de-aia de păzire și curaj. Răchia
scormie minună de vorbă și voie bună.

— Și Tase Damian, după ce luă și el un gît
zdrăvăn, se porni să turle despre cite i se în-
timplaseră de cînd trecuse Putna și se înrolase
din nou în armata română. Avea o plăcere ne-
bună de a trîncăni cite-n lună și-n stele. Acum
că țîrîia în susținea poezia, nu se mai oprea.
— S-au dat luple, nu săgă. Ce credeți, că
nu ? Oho ! Păi cu nemții ăștia e de furcă.
Ne-am tot bătut. Mai sedeam ce mai sedeam și
iar ne băteam. Piereau dintr-ai noștri, dar și
dintr-ai lor. Am auzit c-au prăpădit pe unde-au
trecut, ca lăcustele. Nu scapă nimic de mina lor.
Mîncă și beau ca niște sparti. Ce le-o fi ?
— Nici dracu n-a pomenit așa mîncă. Că eu, cu
mîntea mea, scotesc, că ei n-au mai avut ce
mîntea și-au dat buzna peste alții să le ia pita
de pe masă. Bătu-i-ar Dumnezeu ! Cînd s-o
isprăvi cu pita de pe toate mesele ce-o face ?
— Stau și mă gîndesc. Acum cine poate se-
mîna, cine mai poate treiera ? Nu-i așa ?
— Baremi de e-ar îngădui ăia mari și-or zice :
gata, ne-am bătut destul, e, fiecare la casa lui.
— Bine, măi, Tase, ripostă Horovie, pîi de-aia
am pornit noi război, să ne păzim pîinea ?
— Tase îl privi descumpănit.
— Am pornit din ordin, ce, nu-i așa, domn'
sublocotenent ?
— Nu-i, grăi Horovie, nu-i și nu-l, apoi, vî-
zînd că Andrei nu se grăbea să intervină, con-
tinuă, noi am pornit război pentru întregirea
neamului.
— Da, nu se lăsa Tase, am zis eu altfel ?
— n-am zis. Pentru țară ne batem, pentru frații
noștri ; ei pentru ce se bat, dacă ești așa de
deștept ? Aud ?
— Domn' sublocotenent, se adresă Horovie lui
Andrei, considerînd că nu avea ce discuta cu
Tase în acea problemă, spunea dumnezeu-voastră.
Tase al nostru știe de toate, numai ce trebuie
nu.

— Vasăzică așa, se-nfurie Tase, cite necazuri
erau pe capul nostru nu ne ajungeau, mai
aveam nevoie și de ăsta, pîi nu ne puteam
înțelege de la-nceput ; oamenii bun ce-i al
vostru ? Hă ? Asta. Bun, Ia să scotim. Și so-
coteau. Gata. Ei, acum tragem cu degetul pe
hartă. Pe-aci, pe-aci. Mai mureau altăia ?
— Păi tu, Tase, n-ai minte nici cit o găină.
— I-auziți, domn' sublocotenent, mîntosul.

După nici două săptămîni de la luarea în
primire a comandei plutonului, Andrei Poenaru
se deprînsese într-ait de bine cu noua sa situa-
ție, încît chiar și el credea că se afla acolo de
cînd se-ncepuse războiul, cu toate că impresiile
lui nu se decantaseră încă, nu prinseseră forme
concrete și nu obținuse pe deplin acel filon pe
care-l stia din cărți, acel filon separator de
lumi și de idealuri.
— Andrei căută în cîteva rînduri să stea de
vorbă cu căpitanul Soare. Se legase întrei el o
prietenie tacită, o comunicare bazată pe caracte-
re apropiate. Îl găsi într-o seară în adîpos-
tă, cercetînd cu de-amănuntul harta ope-
rațiilor militare. Desi era tînar, mustata căpi-
tanului, mare și stufoasă, albise aproape în în-
tregime contrastînd evident cu părul i negru
fără un fir argintiu. Cînd îl zări, acesta se ridică
și-i întinse mîna în semn de bun venit.
— Domnule căpitan, începui Andrei, sînt con-
știent că în scurt timp vom intra în focul ne-
crîntător al luptelor, oamenii noștri ar trebui
mai bine pregătiți.
— Asa ar trebui, aprobă căpitanul, nu mai e
vreme însă de așa ceva, mîzim pe o singură
carte.
— Libertatea.
— Nu numai atît. Pămîntul. Soldaților îi e-a
promis pămînt. Pentru ei asta-l extraordinar, îi

o pierută în aer, se-aruncă de gîtul
lui Auidius și, unul în brațele celui-
lalt, se rostogolise. Rămîn citeva clipe
îmbrășiși, lăsim impresia că vor să
moară împreună, că se sting odată, că
unul nu mai poate supraviețui dispa-
riției celeilalte jumătăți. Aparentă
înselătoare, ca a tuturor stărilor de
pină aici. Auidius respiră, se mișcă,
rînd să se desprindă din stîmboarea
mîinilor lui Coriolan și, regăsindu-și
forma, continuă să fie ce-a fost celălă-
lalt. Ochiul închis o vreme (spre mă-
răria lui Coriolan) se deschide, Glo-
ria îl rovine întregă lui Auidius. Un
ochi ride, unul plînge. La Shakespeare
ca și la Cehov, ca și la Picasso. Un
gînd cere onoruri înalte pentru cel
plecat, un gînd îl continuă de bufon.
Dar spectacolul s-a terminat de mult.
Projearea din scena convențională
coboră și, odată cu ele, cortina de lu-
mină a carelui magic, închizînd între
peretii săi de cîlee și semne, un rege
mort, un rege viu, unul și același bu-
fon. Ca o pasăre a morții, Auidius va
însoți sfîrșitul lui Coriolan cu un strî-
găt lugubru, așa cum altădată, la vreme
victoriei aceluiași, croncănise a
pagubă, a rea prevestire, bătînd ame-
nînțitor (trist și grotesc) din simula-
cruil artilor (cu drapelul înfrîngerii
pe umeri).

Coriolan este un spectacol de virtuozitate
regională împlinit prin con-
tributia semnificativilor vizuale ale
scenografiei și costumelor.
— Si dacă însuși Shakespeare — ca
unul dintre cei mai actuali autori —
nu ne-ar lăsa moștenirea literară a
conviertirii dintre profan și sacru,
dintre lumină și întineric, dintre ură
și dragoste, dintre onoare și trădare,
nu am fi trăit, astăzi, bucuria corela-
ției dintre un text clasic și lectura lui
modernă.

Nicoleta Gherghel

Pentru toate acestea

sustine, și-i întărește mai abilit decît dacă ar
avea de-adevărataea pămînt.

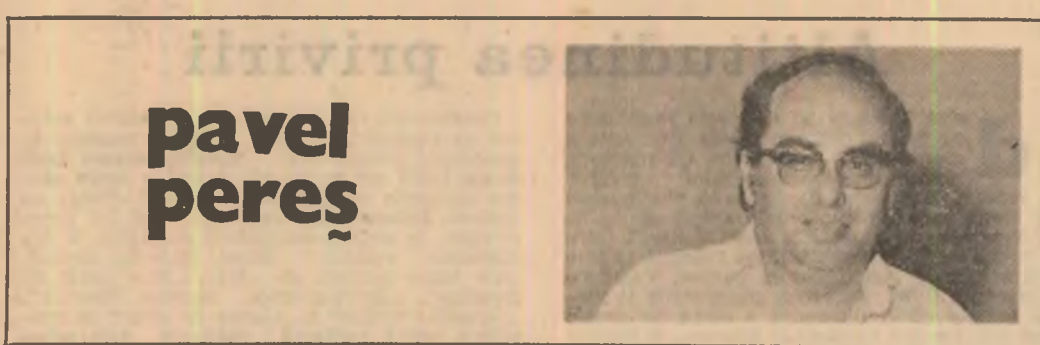
— Dar oamenii cred în asemenea promisiuni ?
— Cred. Cum se poate crede în orice.

— La ultima inspecție a generalului, citeva
soldați l-au întrebato tocmai despre asta : capată
toți pămînt ?
— Și ?
— Le-a răspuns că da ; să ne vedem întil
acasă și pe-urmă... n-a mai continuat. Ce vrea
să-nsemne asta ?
— Chestiunea cu pămîntul nu, depinde de el,
îți dai seama ?
— Dar viteile lor ?
— Aici e aici, de viteile lor, de ale noastre,
depinde însăși viața patriei, întelegi Andrei ?
— Eh, prietene, ce să-ți răspund, mă tem că
răspunsul... O să luptăm și după război, dar nu
cu arme de foc, e necesar să luptăm, viața nu-i
o simplă înșiruire de clipe.

Andrei îl ascultă fascinat, vorbele căpitanului
il tuburaseră. Atita încredere și atita forță răz-
băteau, încît sublocotenentul părea că-și
schimbă identitatea, că devine alt om, mai stă-
pîn pe ființa sa, luminos, eliberat de vicleniile
lumi. Acum împreună cu Soare îl pierise orice
urme de indoială, dar mai apoi, mai apoi cum
avea să fie... decamdată aceleși treburî, lîun-
du-le zilnic, de la capăt. Atmosfera nu se
schimba, dar cine se mă simțise.

— In noaptea asta o să fie liniște. Vii cu
mine ?
— Unde, se miră Andrei, cum, se poate și leși
din amoroala asta ?
— Nu le lua pe toate în tragic, așa nu mai
ajungem la liman. Mergem la locotenentul
Cornea, o să-ți facă plăcere. Noaptea se-nlumina
în scripetii lunii și ocean se-nconjură moale ca
un inveliș de ceră portocalie. Intinericul parcă
nici nu mai era întineric, izvorau dire sideții
prelungindu-se peste aparențe.

— Locotenentul Cornea se adunaseră citeva
ofitieri care sub gâlbejala lămpii încinseseră un
joc de cărți.
— Hai, căpitane Soare, credeam că te-al răz-
gîndit, ce te lași atita așteptat, domnule, ni e-a
făcut o sete...
— De-acum sînt la dispoziția voastră.
— Avem oesetti noi.
— Vi-l prezint pe sublocotenentul Andrei
Poenaru, comandantul plutonului...
— Aaa, ce bucurie, sigur, domnule subloco-
tenent, v-am mai văzut, am auzit niste lucruri
formidabile despre dumneavoastră.
— Ce fel de lucruri ? înterși Andrei, eu de...
— Lasă, lasă, îl invită Cornea să se așeze pe
un scaun cu trei picioare, nu-i un secret pentru
nimeni.
— Nici eu nu știu la ce te referi, dragă
Cornea, spuse surprîns căpitanul Soare, privin-
du-l iscoditor pe Andrei.
— Vă jur că nu știu la ce se referă domnul
locotenent, se apără Andrei, pină acum n-am
luat parte nici măcar la o luptă sau... e o
glumă... o confuzie.
— Ce confuzie, domnule, ești Andrei Poen-
naru ?
— Decamdată, rise Andrei, viu și întreg.
— Atunci n-am greșit că...
— Fă-mă să-nteleg, fă-ne să întelegem, îl
întreprise căpitanul Soare, ce-i ?
— Eu... spuse misterios Cornea, aplicîndu-se
sub masă și ridicînd de acolo o sticlă cu țutec,
întil să bem pentru noroc și sănătate. Vă zic
de la domnul general Văitoianu am aflat, nu de
la alteineva. Andrei Poenaru, invățător la Mă-
gura Bîrjorului, ehei, ce isprăvi făcea pe-aci.
Trecea prizonierii încoace. Încecaseră și-o rezis-
tență... așa-l domnule sublocotenent ?
— Ooo, exclamă Andrei, era ceva fîneș, nimic
fesiț din comun, vă înșelăți dacă scoțiți fațele
mele formidabile. Gesturi ca ale mele sînt con-
vins că s-au petrecut mai în tot locul.
— Sper să ne povestite, îl prinse de braț
Soare, nu te zătre la vorba, că la fante văd că...
— Noroc, fraților, îi imbie Cornea, unde-o fi
sergentul meu ?

pavel peres

— Aici, domn' locotenent, ordonați.
— Adu de-ale guri că plînge masa.
— Dol iepuri într-o țavă neagră și-o găină ru-
mentă tronau în mijlocul mesei.
— Cum vi se pare ?
— Așa mai zic și eu, începe să fie bine și
po-ai.

— Acu și darul meu, spuse mucalt sergentul,
un vin bun de la mine de-acasă eu ml-s de-
aproape, de la Nicorești, pentru domn' loco-
tenent l-am adus.
— Bravo, sergent, zimbă Soare, bun vin al.
— Am, să trăiți.
— Vezi Cornea, că nu-i pentru cine se pregă-
tește ?

— Asta-i drept, da, da, pentru cin' se nime-
rește, regulă, nu glumă.
— După miezul nopții vorbele ofiterilor căpă-
tării sprinteneală, discuțiile lunceseră în felurite
direcții, dar tot la problema războiului
ajungeau.

Se aflau foarte aproape de punctul sanitar ;
după ce efectuaseră o amănunțită cercetare a
noilor poziții ale companiilor trei și patru, că-
pitanul Soare și sublocotenentul Poenaru adă-
săra la umbra unui stejar. Nu de prea mare
caldură sau de ostentii din cale-afară, dar nu
se hotărîseră încă încotro s-o ia, direct spre
comandamentul unității sau la punctul sanitar.
— Treaba am isprăvit-o, așa că nu văd ce

— Vorbe, vorbe frumoase.
— Nu-s vorbe, e adevărul cel mai adevărat.
— Cu o mișcare din cap, căpitanul decise :
— Haidem la punctul sanitar.
— O apucaseră în susul drumeașului. Punctul de
prim ajutor era instalat în căldirea școlii din
sat, chiar în coasta dealului. Nu se zăreau nici
o mișcare. Intrară. O infirmieră îl întîmpină :
— Domnii, cu ce necazuri pe la noi ?
— Fără necazuri. Decamdată. N-o să vă
vină să credeți, spuse Andrei, dar acum n-avem
neazuri. Inșă n-ar fi exclus să ajungem și pe-aci.
— Să vă ferească cel de sus, dădu din mină
infirmiera, ca și cînd ar fi vrut să alunge neca-
zurile.
— Pină una alta, ne ferim noi, cei de-aci, de
pe pămînt, repetă jovial căpitanul. Am dori cu
domnul doctor Mușat, e de găsit ?
— Fără nici o greutate, urmați-mă dacă vreți.
— Aici îl găsiți pe domnul doctor, le spuse.
Acum vă las.
— Ați fost deosebit de amabilă. Vă mulțumim.
Doctorul Mușat fuma cufundat în imperiul
gîndurilor sale. Cînd dădu cu ochii de căpitanul
Soare se miră și se bucură.
— Asta da, surpriză !
— Se îmbrățisăru cu afectiune.
— Să-ți prezint pe prietenul meu, subloco-
tenentul Andrei Poenaru, nu doar sublocotenent
ci și autor de...
— Te rog, te rog, sînt fericit, domnule
Poenaru, să vă cunosc.
— Nu mai puțin, spuse Andrei.
— Dacă ești prieten cu Vlad, ești și cu mine,
de acord ?
— Sigur că da, mai încapă vorba.
— Da' unde-ai pornit-o ? se interesă doctorul.
— Unde crezi ? făcu semnificativ din ochi
Soare, la tine, pe timp liniștit, în tranșe stăm
destul și-așa.
— Nu prea mîrosiți a praf de pușcă.
— Nu-ți face griji, nu va fi mult pină atunci,
să ne vezi pe urmă.
— Asta înseamnă că sînteți în formă. Să fa-
ceți dovada, neapărat.
— După discuții aprinse și pline de umor, cu
semne de încredere în izbîndă, Soare și Andrei
fură conduși pină la lesiera din punctul sanitar
de doctorul Mușat. În ușa întîlniră o infir-
miera.
— Sofia, exclamă uimit Andrei, tu aici ?
— Femeia, brunetă, cu ochii verzi, mari și
umezi, nu-l recunoscu, tresări puțin intrigată.
Apoi brusc se dezmetici.
— Andrei !
— Dar văd că sînteți cunoștințe vechi, se
miră doctorul Mușat.
— Foarte, îl lămurî Andrei. Am fost colegi de
normală.
— Acum toată lumea, care poate, e la război,
completă Soare.
— Te-ai recășătorit, Andrei ? îl privi Sofia cu
glasul pierit.
— Nu, răspunde Andrei, o să mă-nsoz după
sfîrșitul războiului cu principesa Absinției.
— Un hotot de ris, o avalanșă de cuvinte. Își
luară bun rămas și plecă ră fiecare cu ale lui.

Tablouri de Ion Păca

— Sofia, exclamă uimit Andrei, tu aici ?
— Femeia, brunetă, cu ochii verzi, mari și
umezi, nu-l recunoscu, tresări puțin intrigată.
Apoi brusc se dezmetici.
— Andrei !
— Dar văd că sînteți cunoștințe vechi, se
miră doctorul Mușat.
— Foarte, îl lămurî Andrei. Am fost colegi de
normală.
— Acum toată lumea, care poate, e la război,
completă Soare.
— Te-ai recășătorit, Andrei ? îl privi Sofia cu
glasul pierit.
— Nu, răspunde Andrei, o să mă-nsoz după
sfîrșitul războiului cu principesa Absinției.
— Un hotot de ris, o avalanșă de cuvinte. Își
luară bun rămas și plecă ră fiecare cu ale lui.

În zorii zilei de duminică, Andrei Poenaru fu
chemat la statură majoră, Divizia. Colonelul
care îl vorbea și despre care auzise multe, dar
de văzut, nu-l văzuse îl impresionă prin hotă-
rirea exprimării și prin cunoștințele sale stra-
tegice. Era atît de înflăcărat și de convingător ;
— Trebuie să avem certitudin și nu presu-
punerî, ca atunci cînd vom interveni să stîm
unde să lovim și mai cu seamă să contracărăm
eventualitatea unei superiorități materiale a
inamicului.
— Dar eu...
— Tocmai, dumneata, sublocotenente, nu prea
înțelegeți de ce mă adresez în mod expres du-
tiale, desigur îți zici că asta privește întreaga
armată.
— Si nu e normal ?
— E-o întregă teorie cu privire la normal,
reliuă colonelul, dar așa ceva solicită din partea

teatru

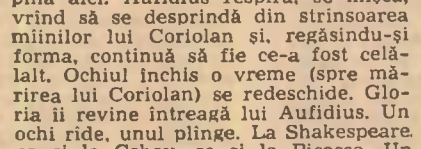

Din nou Coriolan

În spațiul scenic creat anume pen-
tru a face vizibilă și audibilă „dise-
carea” pe viu a instabilității umane, în
careul magic marcat de miniprojec-
toarele montate deasupra scenei, Dinu
Cernescu și-a propus în Coriolan să
privească sub lupă personajele lui
Shakespeare și apropiindu-și urechea
de gîndul lor, le-a făcut să vibreze,
stabilind între ele relații pasionale,
senzoriale. Cu ajutorul unor actori de
talie Leopoldinei Bălănuță, a lui Dan
Condurache, a lui Gheorghe Visu,
spectacolul Teatrului Mic demonstrează
că de la ură la dragoste, de la demni-
tate și orgoliu la umilință nu e decît
un pas, pasul respirației sau al mor-
ții. Ce e desfătare pentru piebii e
dezugst pentru patricieni. Vorba și
gestul lînguririi merg mină-n mină cu
tandreții. Ură și dragostea îl duc pe
toți la pierde. Plebeii îl urăsc cu pa-
timă pe Mărcius, dar îl și regretă sau
il acleamă cu patimă. Il acuză cu pa-
timă și-l exilează, în prină, tot cu pa-
timă. Coriolan disprețuiește mul-
țimea și recunoaște, scribit, că
are nevoie de ea. Se distanțează
de ea cu patimă și se umilește,
se ridiculează în ochii ei tot
cu patimă. Momentele de umilire
ale lui Coriolan (în fața plebeilor,
pentru voturi în fața lui Auidius,
cîstîgîndu-și bunăvoința) sînt o con-
tinuă pendulare a actorului între tra-
gic și comic, între gestul grav și ges-

tu burlesc, iar scena devine o arenă
a dezumanizării. Coriolan — Dan Con-
durache și Auidius Gheorghe Visu
se-atraxă unul către altul într-un duel
al respirațiilor (ca forțe egale), se în-
fruntă, se umilesc sau se îmbrățisează
într-o comuniune a respirațiilor care
se completează ; fiul își apropie obrazul
de obrazul mamei într-o mîngăie
tism secret al respirației dătătoare de
viață, soția vrea să-și înduplece soțul
printr-un sărut mai lung ca exiliul,
mîmînd respirația artificială, bouche à
bouche, sperînd să-l readucă la via-
ță. Cînd respirațiile nu se mai aud,
Coriolan-războinicul, omul de onoa-
re și vanitate, care și-a uitat patria
și care e ros de dorința războinică,
plînge. În momentul acela, își vede
moartea. Implantat scenic de partea
lui Auidius, care respiră lare (tră-
dînd emoție, curiozitate, incitare, la
sosirea Volumniei și a Virgilliei), Co-
riolan rămîne mut, stîns, simțindu-și
sfîrșitul.
Cel care domina, cîndva, mulțimea,
scalcînd-o în picioare, încercînd să se
va tiri pe masa de „disecție”, arcuînd-
du-se și zvîcnind agonice, pentru a-i
mai juca o ultimă festă adversarului.
De astă dată este vorba de Coriolan-
actorul, bufonul, care (ca și în tabloul
umilirii pentru voturi), nu vrea să
iasă din scenă roșind. Corpul lui Dan
Condurache devine o sinuoasă de oriz-
zontală, se ridică pe verticală, făcînd

film

«Cuibul de viespi»

Gaițele, ultima piesă din „trilogia
burgeză” semnată de Alexandru Ki-
rîtescu, nu este decît aparent cantonată
în convențiile comediei de moravuri.
Stilul abordării caracterelor vizate se
apropie, așa cum s-a mai sesizat, de
esența „pieselor neolăcuite” semna-
te de G. B. Shaw. Cruzimea prezentă în
afirmarea adevărurilor sociale depă-
șite automatismele bogheze, iar at-
mosfera farsel macabre întîlnită sime-
trical la începutul și sfîrșitul filmului
se întretaie nu o dată cu tonul cehov-
vian al inadapării inspirat suferat pe
parcursul filmului pentru perechea
Mircea-Margareta, iremediabil între-
nată într-o disoluție afectivă și exis-
tențială, în vecinătatea și în anturajul
celor ce profesază absența valorilor
morale. Desenul acid al personajelor,
culoriile tari, tusa precisă a atribute-
rilor psihologice însoțesc atît automa-
tismele sociale, cit și umorul degajat
involutar de unii dintre membrii cla-
nului Dudulenilor.
Chiar dacă nu a jucat încă pe ecran
rolul Chirilte, desi ar fi fost cea mai
potrivită în rolul visat, Tamara Bu-
ciuceanu realizează în Cuibul de viespi
un rol de referință, dens în exprima-
re, adinc prin dăruire, precis și nuan-

— Tată totodată, fără tentata îngrosării
personajului, tentatie greu de ocilit
într-o asemenea partitură. Aneta Ju-
căci de Tamara Buciuceanu capătă
contururi emblematice pentru o lume
în care ipocrizia este monedă curen-
tă, combinînd farmaceutic truculența
limbaului, caligrafia gestului, știința
realității, vibrația trăirii — altă cit este
— fără o notă falsă, fără o mișcare
disonantă cu adevărul personajului
interpretat.
— George Dincă realizează aici cu
umorul său fantastic, cu știința por-
tretului, împreună cu Marin Moraru,
maestru al expresiei deconcertante prin
simplitate și, în același timp, prin
complexitatea efectelor, două ro-
luri memorabile construite cu inteli-
gență și vibrație, generos dăruite ci-
nefililor. Alături de acești autentici
monștri sacri ai ecranului românesc,
ocilit pe nedrept în ultima vreme de
cineasți, se remarcă Heana Vasa Io-
nescu, Coca Andronescu, Tora Vasi-
lescu. Un apart deosebit la reușita
ambianței plastice și sonore a filmului
lui Horea Popescu a fost materializat
în concepția decorurilor (arh. Traian
Nîtescu), a excelențelor costume se-
mnate de arh. Andreea Hasnas, în mu-
zica lui Paul Urzulescu și în contri-
butia inspirativă arhitect al amoiantei
sonore — Horea Murgu.
— Secundat de o greu egalabilă echipă
de interpreti, Horea Popescu oferă
prin Cuibul de viespi nu numai un
posibil model de adaptare cinematog-
rafică, dar și o lectie de inspirație
colegială săi cineasți.

Călin Stănculescu

noastră, cum îl-am mai spus, o descifrare cit de cit a necunoscutului.

— Simplu pare, dar eu ce pot face ?

— Mult, adică ceea ce ne trebuie.

— Vasăzică, se dămuri Andrei, eu, ce ?

— Da, sublocotenente, chiar dacă ești de puțin timp în armată, știi multe lucruri. Frustrăm, avem încredere în tine. Cunoști bine lucrurile și în plus ai deja formată o idee despre ce se petrece „dincolo”, ai, așa zice, știri de ultimă oră. O să îți citiva oameni și împreună, în cel mai desăvârșit secret, treci linia frontului și... dar despre misiunea pe care o ai de îndeplinit vei afla totul în cele mai mici amănunte cit de curând. Ce părere ai ?

— Cred că o să izbutim, răspunde Andrei după o scurtă pauză, speranța nu m-a părăsit niciodată.

— Știam eu, îl bătu amical pe umăr colonelul. Până atunci prezăsesse-te de un drum pînă la Iași. Pleci chiar în seara asta.

Andrei era conștient de marea importanță a misiunii ce-i fusese încredințată. Îi părea bine că fusese ales el, dar se și temea, nu era o treabă simplă și-apoi riscurile...

Gara era cufundată în întuneric cînd trenul se puse în mișcare. Tot drumul Andrei stăruia să întreaga sa faptură într-un zîmb impresionant și, chinat de mulțimea întrebărilor și răspunsurilor, cobori în dulcele trg al țesilor. Vălmășagul de lume se tăiaza ca apa involburată a oceanului la tărîm sfîșos. Se amestecau civili și militari, se azeau vorbe de ocară, plînsese, bufnituri de bagaje trîntite pe caldarîmul peronului.

Andrei se reculesse repede. Avea adresa Marelui Cartier General. Traversă mulțimea agitată și ajunse în stradă.

Nu trebuia să meargă prea mult pînă la punctul terminus al călătoriei sale. Se prezentă la ofițerul care, după cum se vedea, era pus să asigure ordinea și paza la intrarea în Cartierul General. Sublocotenentul Andrei Poenaru fu nevoit să mai aștepte.

N-ai fost ales la întimplare pentru misiunea pe care, am certitudinea, o vei duce la îndeplinire, spuse generalul, n-ai fost ales întimplător, cred că pricepi, ai fost recomandat de domnul general Văltoianu. Și dină ce Andrei să deschidă gura cu să-l răspundă, generalul îl pofti în fata unei hărți și începu să-l explice cu de-amănuntul rostul acțiunii.

— Am înțeles, domnule general, spuse Andrei.

— Foarte bine, îl privi atent generalul, azi și mine mai stai la Iași pentru ultimele precizări. Miine la prînz, privi pendula din stînga sa, miine la pînsprezece și treizeci, te prezinti aici. Pe seară îți iei zborul înapoi.

Sublocotenentul Poenaru străbătu așale curtea Cartierului General. Nu se mai gîndea la ceea ce-i spusese generalul. Știa ce avea de făcut. Ca învățător, își dorea să treacă pe la locurile mărețe pe unde altădată colindaseră Eminescu și Creangă. Nu foarte departe de gară se afla ulița bojduicii lui Creangă, așa că o luă într-acolo. Atenția îi fu atrasă însă de un zgomot peste măsură de puternic. Se petrecuse un fapt pe care Andrei îl înregistră ca pe propria apărare a sufletului său. Soseau voluntarii ardeleni și bucovineni de la Divizia de Linie Kiev. Aceștia, căzuți prizonieri la rîș, se constituiseră într-un batalion exprimîndu-și dorința de a lupta pentru patrie, pentru întregirea neamului. Cererea lor fusese acceptată și acum se găseau în situația de a intra neîntîrziat în focul luptelor.

De pretutîndeni oamenii se adunau, participînd la entuziasmul general. Prin multime circulară se vedeau Andrei, prinși și el una. Citi : „Noi... ofițeri, subofițeri și soldați de națiune română de pe teritoriul monarhiei austro-ungare, fosti prizonieri în Rusia... cu jertfa vieții noastre sîntem gata să intrăm în luptă pentru împlinirea idealului nostru, de a uni poporul, tot teritoriul românesc din monarhia austro-ungară în una și indivizibilă Românie liberă și independentă... și noi românii ca și celelalte state subjugate ne-am convins definitiv că nouă, ca români, nu ne mai e posibilă existența în cadrul statului austro-ungar... Cerem cu neabătută hotărîre unirea noastră cu România liberă pentru a forma împreună un singur stat național român care trebuie să aibă la bază cele mai largi principii democratice. Pentru acest ideal ne punem în cîmp și noi... și nu ne vom opri dină ce nu vom învinge... Cerem dar încorporarea noastră la România în numele dreptului fiecărei națiuni caabile de viață și caabile de a-și hotărî singură statul și forma prin care voiește să se guverneze...”

Noi, ofițerii, aproape în totalitate aici, precum și celele de mii de soldați — acasă țărani și lucrători, fără prea multă carte, dar conștienți de datoria lor națională — noi ne oferim bratul și singele nostru tînăr și generos pentru intruparea idealului nostru. Singele nostru nu se va vărsa în zadar. Credem ferm că între viitoarele state fericele națiunile și democratice va fi și România tuturor românilor!”

Batalionul voluntarilor, cu muzica în frunte, ajunse la cazarma Regimentului 7 roșiori. Intrarea pe platoul cazarmei declanșă o avalanșă de urale. Soldații se-mbrățișau. Voluntarii purtară pe umeri pe generalul Petala care le adresase cuvinte calde de bun venit.

Muzica alacă acordurile „Horei Unirii”. Fluturau steagurile tricolore. În Piața Unirii din Iași, avu loc o impresiune deosebită, era exprimată volunța întregii națiuni. Cuvintele ardente uneau sufletele și dorurile. Voința suia pînă la cer.

Andrei Poenaru îl zări pe poetul Octavian Goga. Îl mai văzuse la intrările din București din vara trecută. Același chip luminos, aceeași impetozitate. Poetul urcase pe scocul statului domitorului Alexandru Ioan Cuza. Gesticula : ceru liniște, apoi începu : „Nici nu știu, fratilor, cum să-mi aleg cuvintele astăzi cînd vreau să vorbesc vouă, care acum pentru întia oară călcați pe pămîntul țării românești. Nu știu cum să-mi aleg cuvintele fiindcă vă vorbesc de la picioarele statuii lui Vodă Cuza, care a înfăptuit aici unirea a jumătății neamului, și fiindcă simt cum umbre mari plutesc peste capetele noastre în acele clipe cînd se săvîrșese a doua unire, unirea Ardealului cu România, la al cărei botez ați venit voi ca să-l aduceți cel mai scump dar : singele vostru...”

(Fragmente din romanul „Pentru toate acestea”)

George dimitriu

Zbor

Dinspre păduri, din guri de lup, spre marginile de livadă, ninsoarea florilor n-are trup și nici putere să mai cadă.

Un ghem de fulgere rotește peste pămînturi facul sacru, se-aud vîind, semn că pornesc săgețile lui Odacru.

Și cum izbesc, cornișa crapă și zborul păsării se frînge și peste liniștea de apă mai cad rubine mari, de singe.

Să mai sădești un pom

Să mai sădești un pom
Și să ridici o casă,
In cîmp, puterea ploii
S-adune rod bogat,
Să te ajungă dorul
De Dunărea albastră
De primăvara vieții,
Cînd nu erai bărbat.

Inspre amiezii, o tufă
De lilac și nalbă,
Femeie, să le-asezi
In cămile de lut,
Să-ți lumineze masa
Cămașa ei, mai albă
Decît ștergarul nunții,
Cu dragoste țesut.

Să te ridici din locul
Ce drept și se cuvine
Și după legea mesei,
Să-nchini și pentru morți,
Să frîngi mijlocul piinii
Și să mai faci un bine
In lumea ostentivă,
De plînsul pe la porți.

În port

Îi văd și-acum, sub foi de cort
Purînd cămăși de pinză groasă,
hamalii mai coboară-n port
sub lampioane de pucioasă.

Și sint mai toți din mahala,
dinspre canton, din Valea Seacă,
de rudă au doar Dunărea
și miezul nopții să-i petreacă.

Cum le cunosc regalul lor,
cobor și eu pe chei, in cală,
de fierbințele unui dor
și-adună palmele in poală.

Niste statui, un arc spre cer,
iradiind din rîni lumină,
hamalii mei, cu pumni de fier
străpung hipnotica rugină.

Sonet

Deschisă banderilă spre zonele abstracte,
absidă orbitală de lunecș banal,
amorfă existență, embrională vol
o rumeză bucolic in priz de cataract.

Și-n friza fascinată de pîntecul astral,
senzorială urmă de panglicii inodate
dispare, ireală idilă-a căii lacte
ca marginea întoarsă a coamelor de cal.

In pliu scuarței, urcă tîșul spadei albă
rug arctic de ispită, in falci devoră spiră
incandescente roiri ca fluturii din salba.

Ascetul timp impune din zodia fecioară
mișcarea absolută, felina mistuire,
impactul matematic ce trebuie să doară.

Dimineți

Ce dimineți veni-vor oare,
Ce dimineți voi aștepta,
Un drum prea lung, fără umbrare
Va fi de-acum povara mea.

Și cum să-nving nesocotinta
Acelui timp, nespus de drag,
De nu cunosc nicum știința
Uitării chipului din prag.

Ci chem mereu același nume,
Din toate cite-și au ființa,
Netemător de nopțile postume,
Cînd nu mai ești indemnul meu,
crediința.

melania cuc

Lumina de rezonanță

Am zis
Să se facă lumină...
Și s-a desfăcut
Din lăuntricu-mi imm
Bobul de griu
Pe care stă mereu
Chipul tău,
Tată.
Nu știu cum ai încăput
Intr-o casă fără pereți
Am zis,
Să se facă lumină ;
Și toate chematele
Și nechematele-mi vise
Au început prin singe
Să-mi joace
Iar eu... fără nici o poruncă
Am devenit numele tău,
Spicul mult mai înalt,
Spicul gestant cu lumină
Cu lumină de rezonanță.

Sinziene

La noapte,
Am să-mi fac somnul
In ochiul unui Lucațăr...
Rizi, rizi
De nemaipomenita mea
Indrăzneală,
Dar mă lași totuși
Să-i scutur cînd mi-e dor
Focul clipelor
In pîntecul lunții
Ce stă deschis ca o inimă
In așteptarea secerării mele
Aș vrea să pot umbra descuțită
Prin mîriștea asta de vise
Aș vrea să trag in tuș
Toate inserările de vară
Să fiu cea dintîi care
Să binecuvîntez
Minunea că existăm
In ierburii,
In vise,
In... noi

Jertfa

Pămîntul tresore
Ca un plop de argint
Atîns de fulger...
Porumbelul
Pe care-știam
Dintodeauna alb
Își cuibărește glonțul
Din aripă
Sub streșina lui ;
Iou pasărea-n palmă
O alint
Ca pe pruncul
Ce mi-l-am dorit
Și... nu l-am avut...
Palma mă arde
Parcă a crescut in ea
Un crin de tăciune
Pasărea-i sus... sus
Dincolo de lume.

Sub semnul focului

Am innoptat
Intr-o fîntînă
Pînă cu lueferi
Așteptînd
Cu sufletul la gură
Din adîncuri
Să își nască torentul ;
Ca o pecete domnească
Îmi sfîrșia pe pleoape
Feriga de apă
Și somnul
Cel ce trebuia
Să mă omoare
Cel ce trebuia
Să mă nască ;
Trăgînd o linie
Între mine și cerească
De foc al fîntîinii...

Cimpia din suflet

Toată vara
M-am simțit că aș fi...
Cimpie ;
Îmi era sete
Dar aerul mult mai însetat
Mă bea clipă cu clipă
Din pumni.
M-am răzvrătit adesea
Și-n urmele luptei
Țărîna-mi sărută supusă
Sandalele.
Dincolo de această
Umilă cucerire
Rămîne in piedestale
De rău,
Cimpia din ierburile căreia
De pot
Îmi ridic calul
Pînă la Urșă Mare ;
Cal și călăreț
Aceași tremurîndă picătură
De ne așezăm
In umbra popului fără umbră
Ce ca un deget de ceasornic
Arată pe cer
Ora cea mai copleșită de lumină
Și sufletul.

dan iorga

Sonata lunii

Pași ușori
selenari,
iubita in travesti
de lebdă,
degetele mamei
peste o boală
eternă.

Ploi

Peste pleoapele noastre
transparente
și mute,
vine un nou anotimp
șchiopătînd
in proteze de ploii
singuratec
sfîrșite crud peste rana
din noi
ca un fluture beat
avzîrlit
pe jărătec !

cornelia mureșan

Geneza întoarsă

Seara la culcare
închin un pahar cu apă
și-un somnifer eficace
bătrînului Freud.
De n-ar fi fost el
să facă lumea-n șase zile
și psihanaliza-n a șaptea
de n-ar fi fost el
aș fi fost lipsită acum
de singura posibilitate elegantă
de-a complica simplul.
Lipsită zic
de unica șansă de a-l explica
pe-ndelete trupului meu
somonlent ;
ce se petrece cu dîmneațui,
ce lanț de motivații totale
îi justifică fiecare tresărire imperceptibilă,
un lanț care va sfîrși
prin a mă stringe de git.
De gitul prin care, sufletul
— dragă domnule doctor Freud —
sufletul despre care
n-ai scris un cuvînt

Perspective

Privesc eclipsa totală de speranță
print-un ciob roz-bombon.
Ca să nu-mi spargă timpanul
cobor zilnica serenadă a realității
cel puțin cu un ton.
Privesc toamna galbenă
(care se cuibărește in frunze)
in suflet, in carne
print-un ocheon verde intens.
Sens interis la stînga, la dreapta
spre cer urcă o stradă subțire
cu un sens.
Ce mai,
adaug culori, modific sunete
schimb perspective.
Îmi fac, cum se spune,
viata ușoară.
Această viață irepetabilă
pe care doar poezic mai are șansa
să o trăiască a doua oară.

televiziune

tv

Nevoia de reportaj

Unii îl acceptă pur și simplu, îl „suportă” de voie de nevoie, alții îl simt, cumva, necesar sau chiar cred in reportaj.

Mărturia realității vii, pe granița aceea subțire real-închipuit, mai aproape de gazetărie sau mai aproape de literatură, ori uneori dominat ca autoritate de puterile imaginii.

Reportajul e plina muncii de televiziune. Reportajul e acolada unificatoare a gusturilor. El trebuie să incite, să suscite atenția prin ceva anume dacă nu prin tot — imagine, cuvînt, metaforă, informație. Nimic mai trist ca plitșul instalat sub un generic generos sau neutru doar. Nimic mai regretabil ca dispariția misterioasă a acelor atit de oportune reportaje tv gîndite, făcute de scriitori.

Un reporter se clădește in timp, capătă experiență prin exercițiu susținut. Har nu capătă, așa este adevărul, îl are sau nu-l are și e evident faptul că un reporter tv nu poate fi un personaj lipsit de personalitate. Sau poate fi, dar asta nu-l deloc bine.

Printre reportajele mai mult sau mai puțin reușite din ultima perioadă am simțit o voce distinctă, cal-

mă, echilibrată (amintind lecția asimilată a Rodicăi Rarău), eficientă (in genul Corneliei Rădulescu) și totuși personală — **Dona Tudor**.

M-am oprit la ea pentru problematica reportajelor ei, abordată cu deplină responsabilitate și pentru felul profund serios in care își gîndește intervențiile. Iată un subiect de zile mari : Pasajul Victoria, un obiectiv construit in opt luni și jumătate (in locul celor 36 planificate !). Dona Tudor și ochiul aparatului de filmat minuit de un operator de marcă

Cleopatra Lorințiu

(Tiberiu Mocanu) filmează așadar lupta cu betonul, cu pămîntul și cu timpul in trei etape — decembrie '86, februarie și mai '87. Extraordinar se impune, ni se impune, nu o ostentație ci cu naturalețe. Totul este să știi prezenta faptele, oame-nii, cifrele chiar și mai ales s-o faci cu plăcere. Am văzut reporterii sasișiși chiar in clipa in care luau un interviu. Se vedea cit de colu că nu-i interesează deloc realitatea faptelor pe care le comentează. La Dona Tudor cucerește faptul că ea crede cu pasiune in lucrurile despre care ne vorbeste, că e in clipa aceea indrăgostită cu tot sufletul de acei minunți constructori. In alt reportaj, intitulat „Generații”, reporterița filmează in două locuri — la Craiova (Electroputer), unde se fac trenurile electrice, și la regiunea la de căi ferate Cluj-Napoca unde sint experimentate. Voiam să spun că uite-așa, cu bunăvoință și un strop de inventivitate, reportajul poate ieși din zona emișionilor neatractive. Ca și in literatură, in televiziune e nevoie de reportaj. Drumul de la nevoie la calitate uneori poate fi lung, alteleori se poate împotmoli in banalitate sau patetism neatractive. Diversitatea, inventivitatea și mai ales adaptarea mijloacelor sint șanse de care, iată, o tînără reporteriță ca Dona Tudor e conștientă. Oricum e bine cînd timpul dedicat reportajului încapă pe mîini bune. La urma urmelor e și timpul nostru.

plastică

p

Sinteza cromatică

Drumul creației lui Ion Pacea pare aproape lipsit de surprize. Opînd de la bun început pentru un tip de exprimare in stare a echilibrului firesc tendință de pliere la reguli receptării realiste cu tendința formalizării elementelor reprezentate, artistul a punctat pe vitalitatea expresivă a cromaticii. A văzut in aceasta din urmă nu un factor disolvant al impresiei directe, ci un mijloc de potențare al ei. Perceperea materialității obiectelor a considerat-o, deci, legată nu atit de precizia cu care se contextualizează in spațiu volumele, cit de reflexul lor cromatic. Lucrurile trăiesc pentru Ion Pacea într-un ținut al luminii unde masa lor poate deveni imponderabilă, ceea ce obligă la o reconsiderare a prezenței volumului ca fapt pictural, la dematerializarea a lui, fără ca prin aceasta să se înlăture fizicitatea prezentei. O filosofie a creației cit se poate de simplă, dar extrem de eficientă : rezultanta ei sint lucrări cu o remarcabilă încărcătură senzorială și cu accente simbolice necăutate, derivate dintr-un firesc al gestului creator, subordonat unui ochi care procedează selectiv. Imaginile,

Grigore Arbore

puțin controlată sub raportul funcțiilor interne ale componentelor care, in loc a se exalta reciproc, in funcție de o idee ordonatoare, se exaltă toate deodată. Furia culorii de a se revărsa in spațiu alterează in atari situații forma ; masa distruge volumul ca și cum energia lăuntrică a materiei s-ar împotrivi organizării și, ca atare, conceptualizării.

Trebuie să vedem in acest fenomen (cu precădere in ciclurile „Insemne verticale” și „Structuri vegetale”) o paradoxală negare a echilibrului între carnal și ideal, între frust și conceptual, ilustrat pînă acum de operă ? Sint inclinat a crede mai degrabă că avem de-a face cu o sintaxă, generată de un impuls de adevărate forme naturale, adevărate resimțiri, chiar in cadrul unei arte cu tendință abstractizantă, ca o tiranie. In momentul deplinătății sale, arta lui Pacea se îndreaptă de la un vitalism al sintezei formă-culoare spre un panteism al expresiei. Se reva-lorifică, in fond, experiența și vocația simbolică a picturii proprii într-o variantă nouă, aceea a sintezelor cromatice stimulative, prin care nu se reelaborează vizual materialitatea obiectului, ci se repropune un cadru mental și emoțional al existenței sale prin intermediul energiei culorii. Expoziția amplă de la Muzeul Național de Artă ne pare a fi, și prin aceasta, clipa de apogeu a creației artistului.

REMEMBER POETII CIND ERAU TINERI... (XXXVI)

Atlasul liric — prima fereastră spre poezia contemporană a lumii

Luceafărul aparind din 15 Iulie 1958, — e vorba de seria actuală — are avantajul de a fi fost clarvăzător în ce privește deschiderea orizonturilor către poezia contemporană de alte meridiane ale lumii. Atlasul liric, rubrica sa de traducere, s-a cristallizat din mers încă din primii ani ai apariției, colaboratori ce o realizau fiind unii dintre cei mai valoroși talmăcitori ai noștri, printre ei numărându-se Al. Philippide, Ioanichie Olteanu, Romulus Vulpesco, Tașcu Gheorghiu, Demostene Botez, Geo Dumitrescu, Victor Tulbure. Rubrica era destinată poeziei unei națiuni, dar în același timp și unei teme. Astfel în preajma unui 1 Mai am publicat cinci revoluționare ale popoarelor, printre care „Bandera roșie”, în traducerea lui Romulus Vulpesco, precum și „Marșul partizanilor francezi”. Eu m-am încumetat și am făcut o versiune românească a celebrului cîntec revoluționar spaniol „Los cuartos generales”. Ioanichie Olteanu a perfectat astfel încît să caie pe melodicele versuri cîntec din perioada războiului civil, al lui Sciors. Iată ultimele două simple, dar admirabile strofe ale acestui cîntec scurt ca o rafală de mitralieră: „Foamea, frigul, caznele, / Toate le-a-nădărat, / Dar în luptă singure / Nu ne zădar l-a dat / Noi făcăm pulbere — / Dugmanul puhoi, — / Inimi dirze, tinere / Gloria-i cu noi // Căde-n roua stepelor / Soarele-n amurg, / Tărnu-m plin de liniște / Valurile curg / Saltă călăreții-n sea / Bat copite, bat / Steaguri roșii fluturând / Vinturi ne-necede”. Versurile aparțin poeziei sovietice Mihail Golodni, contemporan cu Esenin și Bașkișki din care Ioanichie Olteanu ne-a mai dat admirabile talmăciri ca volumul Ceaslovul satelor și Cîntec despre Opanas.

O altă pagină a cuprins poezii despre țara noastră, între poezii care ne-au răspuns la scrieri fiind buclărele lui Gherelyes Laszlo, director pe atunci în 1959 al revistei de literatură mondială Nagyvillag. „Petrecerea mea în România în 1956 a lăsat în mine amintiri neșterse — îmi scrie poetul, înainte citat, lui Mihai Dragomir, animatorul revistei”. La 22 mai 1959, așa încît îmi voi conștientiza întotdeauna cu duritate de tot ceea ce am văzut în admirabila div. țară, considerind ca o datorie a mea să promovez prietenia și înțelegerea între țările noastre.”

Ideea aceasta a apropiat între popoare pe calea poeziei despre țara noastră avea să-l călăuzească și pe poetul sovietic Nikolai Gribaciov cu a sa poezie evocatoare a primilor ani ai revoluției noastre și a unei comune din Mehedinți, Vinătoarii.

Printre poezii care au răspuns apelului nostru se mai pot cita silovaci Milan Ferko, Peter Huchel din R.D. Germană și Li En Ak din R.P.D. Coreeană.

Tot din această perioadă datează, după cum probează manuscrisele care le dețin, inițiativa lui Victor Tulbure de a realiza o antologie intitulată „Privighetori din alte țări” care a îmbogățit multe pagini de reviste, inclusiv ale Luceafărului, necum însă o carte. Ștefan Stolani l-a evocat chiar în numărul anterior pe Tașcu Gheorghiu, astfel că poezii au oprimă marea noastră, Al. Philippide. Sint memorabile traducerile sale nu numai din marii poezii contemporani ca Go-Mo-Jo sau mozambicanii semnind cu pseudonimul Liliniu Micaela, Jannis Ritsos, Aragon, gruzinul Galaction Tabidze sau japonezul Josano Kan.

Interesant e de remarcat seriozitatea cu care marele poet lucra asupra textului unor nume aparent anonime, de parcă ar fi tradus pe Baudelaire. Să exemplificăm cu traducerea poeziei, „Ploile de primăvară” de Josano Kan care sună astfel în prima și ultima sa strofă:

„Cînd mi și mil de ace, mi și mil
De cule lungi, subțiri și străvezii
Neconștient cu-aceiași răpăială

Realitatea suverană

Urmare din pag. 1

rind acelea pe care noi însine ni le ridicăm înainte. Nu vîrsta deci nu le apasă de-a curburile, obstacole greu de surmontat, și nici comandamentele cărora tot ea le dă naștere, ci propria noastră rezervă sau comoditate față de ele. O limitată cunoaștere a realității sau chiar o suficientă impresie că o cunoaștem prea bine ne împiedică, de multe ori, să ne apropiem cu mai mare curiozitate. Și rămînem atunci din timiditate, din prudență, din orgoliu, acolo unde ne aflăm, undeva mai la margine, mulțumindu-ne cu ecurile care mai ajung, oricum, și pînă la noi. Și nu ne mai dăm seama cum, din timiditate, din prudență, din orgoliu, nici n-am trăit cu adevărat, ci am fost spectatori la propria noastră viață. O vigilență alături, dacă nu-i cumva o prejudecată, ne ține la o altfel de distanță. Din îngrijorare, altminteri salutară, de a nu cădea în convențional, în idilic, în superficial, cădem adeseori exact în partea opusă. Pentru că tot atât de des uităm un adevăr elementar: a surprinde în cărțile noastre și părțile luminoase ale realității nu înseamnă nicicum idilism ori schematicism, în schimb a-i zugrăvi cu tot dinadinsul părțile întinate înseamnă cu siguranță neglijență față de realitate mai mult, cu și nu ne cere nimeni, și nici nu cred că s-ar putea pretinde așa ceva, să mutăm accentul pe conflictul dintre bine și rău, dintre noi și mai nou. În schimb, atîta vreme cît există, în jurul nostru, și binele, și răul, avem înfățișarea firească să le înfățișăm pe amîndouă. Este o datorie, morală, de onestitate față de noi însine, care răspunde totodată și unor cerințe izvorite din aceeași realitate suverană.

E-adevărât, a mai spus-o o dată, dar niciodată să nu ne fie teamă că repetăm din nou aceeași o vîrnă înfruntare între noi și vechi, o neîntreruptă ciocnire și unitate a contrariilor se află la baza vieții, a evoluției însăși. Numai că noul nu învinge întotdeauna și pretutindeni singur, ori învinge, pînă la urmă, însă cu oarecare înțîrzieră. Ne poate fi cu adevărat indiferent dacă-l lășăm să biruie de la sine sau dacă-l ajutăm, îl stîm-mu-lăm cu propriile noastre puteri? Tocmai răspunsul la o asemenea întrebare dezvăluie două moduri fundamentale

Anotimpurile prieteniei

Urmare din pag. 1

Jurnalul său, Amărășteanu îl extrapolează la condiția umană atunci cînd meditează asupra unei flori de Campanula ce-si tine închise se-mintele în teacă așteptînd momentul prielnic încolțirii: „Închisă în sine, dar tot largînd-o, lumea dinlăuntru o cuprinde pe cea dinlăuntru. Ca și tine poate o să răsări, adică o să mai fie acela care a intrat aici nici tînar, nici bătrîn, nici adult”. După cum în mitologie sau în basme izolarea unor indivizi se făcea în scop inițiativ, la fel sfaturile lui Zamfir Amărășteanu, de întoarcere la preceptele naturii, vin dintr-o lume aflată dincolo de un zeam cu fiori de gheață. Priviți prin el, oamenii par arhetipuri ale străbunilor de la care au luat doar obiceiurile, „tiparul” ce păstrează din inerție o matrice a cărei viață e mult mai lungă decît conținutul ei („Deasupra noastră ori în subteranele noastre ceva ne precede și ne supraveghează”). Din truda lor, a „tiparelor”, se nasc „structuri știute în ciuda dezordinii ce o provoacă înnoirile”, prelungind și chiar renăscînd lumi trecute. Imaginea Almei, soția naratorului, așezată pe malul mării „ca un bulb de

E-o ploaie rea, cu duhul otrăvit
Ce-n țara noastră de la Răsărit
Aduce molimă și putrezeală.

Iar dacă lești din casă și pornești
Cu botfiori pînă la sold, vinătoarești
Haihuși cu un călugăr din tagma călătoare,
În capitala noastră nu vei face
Un pas fără să intri în băltoace,
Stropindu-te din cap pînă-n picioare.”

Și iată-l în întregime pe poetul Jiri Volker din Cehoslovacia cu poezia „Ca-ntr-un spital e lumea”:

„Ca-ntr-un spital e lumea, zăcînd cu fața
Cu trupul frînt, cu ochii de-nădurare trei,
Se duc pentru dreptate tovarășii la luptă;
Niciunul nu lipsește dintre ei.

Pe patul suferinții lumina în adie
Și moartea din unghere pîndește-adulmîcînd.
De ce nu pot, tovarășii, să merg la băltoacă?
De te să mor nevolnic, și nu cad lupînd?”

Uneori manuscrisele traducerilor pe care n-a ezitat să le aducă și personal la redacție erau însoțite de cite o notiță precum ar fi următoarea: „Cu rugămîntea de a se tipări versurile așa cum sînt așezate în manuscris și de a mi se trimite o corectură.”

Un asemenea scurt mesaj mă ispășește să-l transcriu, aparținînd lui George Lesnea, datat Iasi, 19 septembrie 1958:

„Tovarășe Stolan — îmi scrie mult regretatul poet iesean, născut ca și mine la 25 martie, 1902 însă și decedat în 1979 — trimite talmăcirea din Esenin. Cu o altă ocazie vă voi trimite unele poezii din război pe care și le-am citit și cred că și așteptați din actualitate. Te rog transmite salutări prietenilor din redacție și urări de spor la muncă. Vă prezentați admirabil, Caldă strîngere de mină matale.”

Cum revista apărea pe atunci bilingv, aprecierea marele poet pentru Luceafărul din care se tipăriseră doar cîteva numere spunea mult.

Dacă marele Al. Philippide cînd îi dădeam o traducere dintr-un poet mai puțin cunoscut mă asigură că are s-o înobilizeze dumnezeu, Geo Dumitrescu îmi spunea în glumă la traducerea cite unui poet liric al cărui mesaj nu era prea clar: „Lasă, dragă Nae, că o tragem noi pe Academiei!”

Al. Philippide, George Lesnea, Tașcu Gheorghiu, Demostene Botez, Geo Dumitrescu, Romulus Vulpesco, Victor Tulbure, Dan Grigorescu, iată doar cîteva nume care demonstrează că Luceafărul a fost o școală mare de poezie și prin traducere. O școală care a avut destui discipoli. În Dumitru M. Ion sau chiar Constanța Buzea care ne-a dat recent o impresionantă versiune românească dintr-un mare poet bulgar, Dimico Debelianov.

Din „Inchinarea” care prefațea „Culegerea de poezii a lui Dimico Debelianov vom aminti cîteva rînduri: „Un petec de hirtie, păstrînd tot mai ars accentul umbrei, căldura minii care a scris. În asemenea momente se fac auzite voci care nu mai sînt. Și se învîlmășesc printre vîrtejuri noastre, gînduri cărora încă nu le-a venit timpul să fie gîndite. În asemenea momente, pămîntul e cuprins de-o pace pe care o merită din plin. În asemenea momente se aprind stele și se zămislesc poezii. În asemenea momente sînt rostite jurămînte și se fac promisiuni care se respectă cu sfințenie...”

Minuata memento și lucrificarea vizuine care încheie frumos evocarea Atlasului liric din Luceafărul în care a născut poezia, de pe acum și traducătoarea Constanța Buzea.

Niculae Stoian

o istorie în imagini a literaturii române contemporane

Văzută de
Ion Cucu

Un mare cărturar: Constantin Daniel

Prozatorul Eugen Uricaru, autorul recentului roman „Gloria”

O imagine pentru amintire: Haralamb Zinec, Nicolae Tăutu și Dragoș Vicol

Constantin Daniel

Într-una din cărțile de vechi și adîncă spiritualitate ale lumii se spune că omul trebuie să îndeplinească două condiții pentru a juca un rol prominent între semenii săi. Cea dintîi este să mostenească un nume bun, pe care să-l sporească prin merite proprii. Constantin Daniel venea dintr-un neam cu rezonanțe de istorie nemăsurată, cucerind și biazonul prin fapți ziditoare, iar cărțile lui i-au desăvîrșit puritatea și nobetea. Vastitatea preocupărilor sale intelectuale era de-a dreptul uimitoare. Știa egipteană, coptă, ebraică, aramaică, greacă și latină, iar majoritatea limbilor europene moderne au fost medii intelectuale în care s-a format, citind și vorbind franceza, germana, engleza și rusa, cu egală ușurință. Studiile despre esenienii, apărute în cele mai prestigioase reviste de orientalistă din lume, au revelat o personalitate de prim rang, impunînd o hermeneutică proprie, iar concluziile sale au atras și pe cercetătorii mai tineri. De cu-

rînd sosise vestea unui doctorat susținut la o mare universitate europeană și bazat pe ipotezele lui Constantin Daniel. A tradus și a adnotat texte din mai toate culturile antice ale Orientului de mijloc, iar ultimii ani i-au fost animați de cercetări referitoare la Zalmoxis și spiritualitatea tracă, precum și la primele atestări de scriere românească.

A doua condiție pentru a fi un om mare era de a fi capabil să se dărui celorlalți. Sîndu-i aproape, în anii mulți în care l-am urmat, fiindu-mi maestru și învățător, pot spune că dr. Constantin Daniel era un om deplin în toate. Smerit și blind, își iubea aproapele mai mult decît pe sine. Fapta bună era la el tăcută și roditoare. Dar cit de nedreaptă este puținătatea cuvintelor noastre! Cei care l-au cunoscut și l-au citit vor simți întotdeauna patosul ce l-a animat, un spirit primenitor, ca o sămînță bună aruncată pentru toți.

Aurel-Dragoș Munteanu

Fascinația lui Caragiale

Urmare din pag. 1

la balamuc.

Acolo, după ce l-au tras, după regula casei, vreo cincizeci de vine de bou, l-au închis într-o colivie zăbreliată.”

Leuciu, cu mijloace „forte”, de trecătoare așa nebuline („...și pe urmă trei săptămîni d-a-rîndul acelaș tain în ficcare zi, după care regulat îl întreba îngrijitorul: — „Ei! Spune: tot mai crezi că ești stăpînitorul credincioșilor?”) Abu-Hasan, pus din nou în situația de calif, va manifesta din nou — reflex condiționat! — o comică inadecvare la situație:

„...dar m'a apucat! Acum ține-te iar la balamuc, iar vine de bou...”

Evident, această inadecvare la destin provocă un puternic efect comic — „...du mecanique plaquez sur du vivant”. Dar, dincolo de aspectul hazului al pătăniei, întrezărim aspectul realist al fantastului caragialian: pilda lui Abu-Hasan ne pune, pe bună dreptate, pe gînduri.

În același mod comic, dar în fond profund serios, funcționează realismul fantastic al Noului Roman Hispanoamerican. Iată, spre exemplu, un fragment din *Toamna Patriarhului* de Gabriel Garcia Marquez, în care comicul, prin inadecvare la realitate, funcționează în el însuși realist („caragialian”, am fi chiar tentați să spunem) revelînd o dimensiune morală a realității:

„...astfel răsucății din cazarma Conde au văzut cu uimire apărînd, la aceeași oră a dimineții, cărăuța trasă de cai și aducîndu-je cele șase tone de lapte de la grădările prezidențiale, cu birjarul dintotdeauna pe capră și un mesaj vorbit chiar dacă o să continuă să scuipă mina care va dă să mincaci, domnul general o să vă trimită laptele, spus cu atîta inocență că generalul Bonivento Barboza a spus că-l primeste cu singura condiție ca mai înainte să fie gustat chiar de birjar pentru a se vedea dacă nu cumva era otrăvit, și s-au deschis porțile de fier și toți cei o mie cinci sute de răsucății au ieșit în balcoane ca să vadă cum intră cărăuța și se oprește în mijlocul curții pietruite, au văzut cum se urcă pe capră ordonata de serviciu cu o cratiță și un polonic în mină ca să-i dea birjarului să bea cel dintîi, l-au văzut cum dădea la o parte capucul de pe primul butoi, l-au văzut plătînd în aer ca o pasăre fără none și apoi n-au mai văzut nimic în veșii veșilor, lugubru edificiu cu tencuială galbenă unde nu crescuse nicodată o floare sărînd în aer și făcîndu-se pulbere mărunță toptită de căldura vulcanică a celor șase butoaie pline cu dinamită.”

În pofida efectelor comice cărora le dă naștere, în lumea ficțiunii fantastice cu adevărat valoroasă din punct de vedere estetic este, întotdeauna, o tactică dar eficientă strategie de valorificare etică a realității.

EVOCĂRI

Fără prejudecăți

Există o oră anume a literaturii, un covornal discurs și abia furisat pe sub bălăta orologilor geroase, un timp presupus cînd nu este îngăduit să ne înțîlim, fără prejudecăți, pe teritoriul nebatut al amintirii cu efigii celor pe care i-am iubit. Astfel ne vine în memorie, incredibil de deservit aceluia în tăcere, la număr 53 de ani, poetul Nicolae Tăutu — om cu un înconștientabil farmec personal.

Deși ființa lui răsărise în aria buzoiană, el aparținea cu putere rădăcinilor țării de Sus, și cine are o asemenea ascendență nicodată nu și-o poate trada. Era un moldovean nordic și ușor, cu gesturi-copile și mingiletoare, o simpla paură vorbei cu suflet și sufletul în diotriile vîntului cu știința alces, avea luciditatea unică și bizară a babilonului muret, asemenea eroilor povestitori de la Hanul-Ancuței, Nicolae Tăutu stăpîna geniul farsei colosale — astfel întregind el și scutură rugina de pe aștelele noastre anchilozate în depănderii egri și marunte. El știa să dea dimensiune umorului, dimensiuni moralizatoare, fiindcă era un pedagog desăvîrșit al risului de sorginte populară. Știa să gîndească și să pregetească îndelung spontanul — clipa rece și proaspătă a risului care vîndează în depănderii egri și marunte. Nicolae Tăutu știa să așeze rostul povestirii în aură sadoveniană dar și să floreteze scurt, în rime ascuțite, asemenea lui Păstorel și Teodoranu. Adevării ridică din epigramă doi ochi albaștri și curaj peste spînzura lumii înghetate, pe cînd în templele umorului părea a fi o cariatidă.

Moartea, însă, în urmă cu 15 ani, l-a fost tot o farsă tragic-răzburătoare. Cohortele lui de prieteni gălăgioși îl privegheaseră, fără de vină, încă din viață, fiindcă el mai „murișe” odată, într-o binecunoscută farsă, cu accent grotesc, fictivul la Felisor. Astfel dăruia el clipei timp, dîndu-ne iluzia că viața este nelimitată în energia ei nepăsoasă.

Își începuse cariera literară odată cu cea cazonă — fiindcă el a rămas mereu un oștar în tranșeele poeziei. Statutul de militar i-a fost adevărat „cazarmă” prin care a curs, cu staționarea și dărurii, îngomănații lui existență de poet și oștar. Dintre multele lui volume de lirică patriotică și cetățenească (patriotismul i-a fost tema de credință și meditație) citeva mi se par vrednice dăruirii: *Prefață la limba mea*, *Cîntarea cîntărilor mele*, și *Înținerir* (George Enescu).

Ni-l vom aminti pe Nicolae Tăutu mereu înscindul-i pe drumurile altor călătorii literare, spîndînd încovornat sub încremura eroiciei autentice stăntele unei poezii celebre în epocă, închinată copilariei lui George Enescu: „La un han din Darabani, / Hai, dirida, / E taraful cu țigani, / Hai, dirida...”. Cîteva observase corect: umorul (liric) al poetului avea o nuanță afectivă, care ținea de esența surisului...

Gheorghe Istrate

Expozițiile Filo În dulcele stil clasic

În peisajul artistic al Clujului, expozițiile Filo au devenit un punct de prescripție culturală, sub încremura eroiciei autentice stăntele unei poezii celebre în epocă, închinată copilariei lui George Enescu: „La un han din Darabani, / Hai, dirida, / E taraful cu țigani, / Hai, dirida...”. Cîteva observase corect: umorul (liric) al poetului avea o nuanță afectivă, care ținea de esența surisului...

inspirată inițiativă de a le iniția și, prin ani, printr-o consecvență și de rafinat gust artistic, a făcut din aceste expoziții nu doar un prilej de inițiere a tinerilor filologi în arta plastică, dar și un punct de atracție pentru marile publice. Aici au expus nume de autoritate din întreaga țară. A avea o expoziție la Filo echivalăază cu un premiu al acestui Heidelberg transilvan.

Dorina Bugariu, ultima care expune în această primăvară întriluzată, vine să ne bucure sufletul cu un anotimp nou: iar acest anotimp se numește *Tandrețe*. Fie că e vorba de portrete, de anotimpuri ori flori, de peisaje, toate tablourile ei ne aduc, chiar prin repetiție, ori numeroare, nuanțe, vizuini, sugerînd neliniștile bucurii, întrezăririi de suflet, uimiri, întrebări.

Portretele, puritatea chipurilor de fetițe, amintind de cele atit de înconfundabile ale Luciei Pîso, poartă și ele nume, *Portret 1, 2, 4* etc., dar și *Meditație* care e tot un chip ingeniu. Decl sunt și ele stări. Dar toamnele? Toamnă prin fereastră e un peisaj citadin, printr-o fereastră de suflet, aburind, *Toamnă în ploaie*, *Toamnă la marginea pădurii*, *Peisaj de toamnă*, *Încă o dată toamnă*, și *Nicodată toamna nu fu mai frumoasă*, murmurăm.

Sunt, dacă vreți, niște haiku-uri în culori aburoase, discret lirice, de o tristete înesimată.

Pădure de aramă
Flutur galben
Veveriță roșcată

Da, Dorina Bugariu ne prezintă stări, nu desene, nu acuarele. Ea nu descrie, ne superează o poveste, povestea unui gînd care se naste și care... Copaci albaștri și copaci de flăcăi care se sting, psihologii ingenui, Dorina Bugariu privește lumea învîluind-o în albastrime ochilor ei ori, descoperindu-l înțelesul, ne face atenți că iată, copacul și frunza și drumul și dealul, cerul și valea nu sînt numai cer și vale ci sunt o stare. Chiar și florile, veșnicele și efemerele flori, nu aduc doar bucurie și exuberanță, ele ne pun pe gînduri. Florile sunt și ele stări ale sufletului, cum zicea poetul. Pot fi și *Flori în violet*, ca un amurg bacovian, dar sunt cel mai adesea *Flori*, 1, 2, 3, 4, 5, pînă la infinit, cum registrul sufletului nostru este neprevăzut și infinit. La fel anotimpurile. Și ele sunt, în esență, anotimpuri ale sufletului, chiar și atunci cînd se cheamă iarnă. Iarna, și ea, pare o stare înfîntă, variată, duos imprevizibilă. Iarna va fi și ea modest numerotată, purtînd o cifră, nu cu ostentație avangardistă ci în dulcele stil clasic, lernile Dorinei Bugariu au o nobilă melancolie, mister, reflexie și o tandră modernitate.

Copaci de fum, un drum care se pierde și se bifurcă cu un destin. În toate însă e o artă discretă, o știință a armoniei culorii și iar sugestia haiku-ului.

Libețu? De fel!
Flori de cires
În vîntul de april

Portretele, peisaj, florile și pădurile Dorinei Bugariu, lernile și toamnele ei reprezintă de fapt un singur anotimp. Al cincilea anotimp. Anotimpul numit *Tandrețe*.

Vasile Rebreanu

În pofida efectelor comice cărora le dă naștere, în lumea ficțiunii fantastice cu adevărat valoroasă din punct de vedere estetic este, întotdeauna, o tactică dar eficientă strategie de valorificare etică a realității.

În pofida efectelor comice cărora le dă naștere, în lumea ficțiunii fantastice cu adevărat valoroasă din punct de vedere estetic este, întotdeauna, o tactică dar eficientă strategie de valorificare etică a realității.

În pofida efectelor comice cărora le dă naștere, în lumea ficțiunii fantastice cu adevărat valoroasă din punct de vedere estetic este, întotdeauna, o tactică dar eficientă strategie de valorificare etică a realității.

În pofida efectelor comice cărora le dă naștere, în lumea ficțiunii fantastice cu adevărat valoroasă din punct de vedere estetic este, întotdeauna, o tactică dar eficientă strategie de valorificare etică a realității.

În pofida efectelor comice cărora le dă naștere, în lumea ficțiunii fantastice cu adevărat valoroasă din punct de vedere estetic este, întotdeauna, o tactică dar eficientă strategie de valorificare etică a realității.

În pofida efectelor comice cărora le dă naștere, în lumea ficțiunii fantastice cu adevărat valoroasă din punct de vedere estetic este, întotdeauna, o tactică dar eficientă strategie de valorificare etică a realității.

În pofida efectelor comice cărora le dă naștere, în lumea ficțiunii fantastice cu adevărat valoroasă din punct de vedere estetic este, întotdeauna, o tactică dar eficientă strategie de valorificare etică a realității.

În pofida efectelor comice cărora le dă naștere, în lumea ficțiunii fantastice cu adevărat valoroasă din punct de vedere estetic este, întotdeauna, o tactică dar eficientă strategie de valorificare etică a realității.

În pofida efectelor comice cărora le dă naștere, în lumea ficțiunii fantastice cu adevărat valoroasă din punct de vedere estetic este, întotdeauna, o tactică dar eficientă strategie de valorificare etică a realității.

